

Nr. 33 · August 2017 · 18. årgang

Pilgrimmen

Forsidefoto:

Varde på mesetaen
mellem Hornillos del
Camino og Hontanas.

Foto: Henrik Friediger

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktion

Henrik Friediger, redaktør (ansvh.)

Agernvej 27, 2830 Virum

Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Redaktionsmedlemmer

Henrik Tarp

Tlf.: 2879 0433 & +34 6382 84088

henriktarp@ofir.dk

Peter Glunz

Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind

Tlf.: 4731 5626

nh.lieberkind@gmail.com

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske

Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Peter Glunz

Salbyvej 4 · 4600 Køge

Mobil: 5354 1019

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelsen:

Vibeke Mørdrup, formand

Mobil: 2615 7173

Troels Beck, næstformand

Mobil: 2066 2649

Henrik Friediger, bestyrelsesmedlem

og ansvarshavende redaktør

Mobil: 2892 1632

Leon Johansen, kasserer

Mobil: 2067 3100

Tone Kirkeby, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2398 5502

Grethe Dyrby, bestyrelsesmedlem

Mobil: 4142 0422

Pilo Drescher, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2498 2475

Erik Staffeldt, suppleant

Mobil: 2835 1772

Carsten Maegaard, suppleant

Mobil: 6169 7273

Henrik Rønne, suppleant

Mobil: 2227 7326

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

- 2 Kolofon
- 3 Indholdsfortegnelse
- 4 - 5 Jeg er pilgrim af *Anette Riis*
- 6 - 10 Reformationen - kirken og pilgrimsvandringen af *Anette Foged Schultz*
- 11 - 21 Op- og nedture på Caminoen af *Henning Pedersen*
- 22 - 36 Pilgrim med to rygsække – Camino Primitivo af *Marie Lau*
- 37 - 39 Med børn på Caminoen af *Peter Heini Glistrup*
- 40 - 47 Et afsides herberg... af *Ole Ankjær Madsen og Suzanne Schytt*
- 48 - 52 Castelo de Pampre af *Henrik Friediger*
- 53 - 54 Et par forbjerger på Camino del Norte af *Henrik Friediger*
- 53 - 54 San Julián de Samos af *Henrik Tarp*
- 55 - 67 I Jesu fodspor af *Erik Hjulmand*
- 68 - 76 Vandretur i Himalaya af *Dorthea Clausen*
- 77 - 79 Formanden der vandrer... af *Carsten Maegaard*
- 80 - 81 Sankt Jakob i Ballerup af *Niels Henrik Lieberkind*
- 82 - 84 Jacobsleden – fra Gøteborg til Varberg af *Lars Holst*
- 85 To dage på Hærvejen af *Grethe Dyrby*
- 86 - 88 Gl. Lejre til Ringsted af *Eli Lykke og Ib Larsen*
- 89 Spanskundervisning i Astorga af *Niels Henrik Lieberkind*
- 90 - 91 Årsmøde m. generalforsamling 2017 Lørdag 28. oktober i Middelfart

Jeg er pilgrim

Denne gang overlader vi de først par sider af Pilgrimmen til én af vores faste bidragydere. Et dejligt bidrag til den evige (og indimellem noget trælse) debat om, hvad det vil sige at være en 'rigtig pilgrim'.

af Anette Riis

Jeg er pilgrim, og det er jeg stolt af. Når jeg siger ordene - for mig selv eller højt for andre - mærker jeg en styrke, en trods, en stædighed, en vedholdenhed. Jeg har trodset egne grænser, udfordret, nydt og kæmpet mig igennem ca. 2400 km de sidste 7 år.

Jeg har erkendt, at noget er større end mig, og at nogen er der for mig, når jeg har brug for det.

Jeg har oplevet fysisk og mental udvikling, der har hjulpet mig igennem og ført til – positive og nødvendige livskriser.

Jeg har gået mig til de ønsker, jeg havde for min fremtid. Dét, jeg ikke selv har turdet iværksætte, har Caminoen fået mig til at gennemføre.

Jeg kender det punkt, hvor hovedet bliver tomt og rensat - og hvor sjæl og krop arbejder sammen. En følelse af at blive født på ny og opnå fornyet styrke.

Jeg har gået mig til ny viden, og en masse sandheder. Blevet velsignet undervejs og bedt om lige præcis dét, jeg gerne ville opnå.

Jeg har mødt spændende nye kulturer, fantastiske pilgrimme og hørt deres livshistorier.

Jeg har frosset, svedt, grinet, grædt, væ-

ret bange - gået i sol, regn, kulde og sne. Sovet på herberger, pensionater, hoteller, brandstationer, sociale hjem osv. Jeg har gået alene og i skønt samvær med andre pilgrimme fra alverdens nationer og talt med dem på deres sprog. Jeg har et par enkelte gange taget bus og sågar taxi, hvor det simpelthen var nødvendigt.

Så - jeg er pilgrim. Det var jeg ikke blevet, hvis jeg blot gik ture i nærheden af mit trygge hjem. Jeg har, som alle andre pilgrimme, kastet mig ud i nye daglige udfordringer, uden at vide hvor og hvad de bragte mig hen imod. Det kræver mod, åbenhed, tålmodighed, udholdenhed og stærk vilje. Det ved de, der har prøvet det.

Religiøs og troende? Hm... i hvert fald har jeg især på mine vandringer følt en meget større og mere naturlig tiltrækning mod kirkerne og den ro, man finder her. Især sydpå har jeg mærket den varme og hjertelighed, man møder i kirkerummene.

Jeg har gået imod såvel Fatima som ad flere veje mod Santiago de Compostela - og følt det helt naturligt, når de spanske kvinder, jeg mødte på min vej, smilende råbte til mig: "A Santiago?" og jeg svarede "Si, si" - og vi begge tilfredse fortsatte vores gøremål.

Jeg har gentagne gange omfavnet, kysset og krammet Sankt Jakobs metalkorpus

i katedralen i Santiago de Compostela; omend han har et noget køligt kropsprog.

Størst glæde og ydmyg lykke har jeg dog følt ved havet i Fisterra. Det er bare min spanske favoritplet og mit andet hjem; hvilket jeg vist deler med flere pilgrimme, der er blevet forelskede i dette specielle sted ved "verdens ende".

Vi er ikke i tvivl alle os, der bærer pilgrimmen i hjertet - VI ER PILGRIMME, OG VI VED DET!

Velmente pilgrimshilsner til jer alle og ikke mindst: Buen Camino fortsat på jeres livsveje!

En pilgrimsdefinition: <http://www.dictionary.com/browse/pilgrim>

Reformationen - kirken og pilgrimsvandringen

Det er som bekendt Luther-år i år, hvor vi fejrer, at det nu er 500 år siden, augustinermunken Martin Luther satte sine teser mod afladshandlen op på kirkemuren i Wittenberg og derved startede reformationen af kirken. Luther var ikke tilhænger af pilgrimsvandring - det var spild af tid og penge og en måde at løbe fra sit ansvar overfor familie og samfund på. Alligevel har pilgrimsbevægelsen også spredt sig blandt os danskere, hvoraf de fleste er Lutheranere (eller det der ligner). Det kan ses som et nutidigt bidrag til kirkens stadige udvikling.

Redaktionen har bedt Anette Foged Schultz om at skrive en artikel, der kan markere reformationsjubilæet. De fleste pilgrimme kender sikkert Anette, der nu er studenterpræst på VIA University College i Horsens og pilgrimspræst i Horsens Provsti, og som tidligere var sognepræst i Kværndrup på Fyn (1993-2006) og pilgrimspræst i Viborg Stift (2009-2012). Anette var stifter af foreningen Fynsk Pilgrimsvandring og har senest udgivet bogen "På vandring med en pilgrimspræst" - omtalt og anmeldt i Pilgrimmen nr. 29, september 2015.

af Anette Foged Schultz

Reformationen

I år fejrer vi, at det er 500 år siden Luther slog de 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg og dermed indledte den reformation af den katolske kirke, der førte til et brud i kirken og tilblivelsen af bl.a. den Luthersk-Evangeliske kirke, som vi – Den Danske Folkekirke - er en del af i dag.

Reformation betyder "at forme på ny" og den var et opgør med den Romersk Katolske kirkes misbrug af magten over mennesker og en frisættelse af den enkelte i forhold til Gud.

I den Romersk Katolske kirke lå vægten på dét, man kalder "gerningsretfærdighed", altså tanken, at det enkelte menneske – via sine gode gerninger – kunne få tilgivelse for sin skyld.

Pilgrimsvandringen blev – af kirken - set som en gerning/handling gennem hvilken pilgrimmen kunne gøre bod for en skyld, han havde pådraget sig og kirken kunne pålægge et menneske, at vandre til et af datidens store pilgrimsmål, Jerusalem, Rom eller Santiago. Efter endt vandring mente man, at pilgrimmen havde opnået tilgivelse for den skyld, han havde pådraget sig.

Luther hævdede, at evangeliet gav hvert eneste menneske en direkte adgang til Gud, og at mennesket ikke kan gøre sig fortjent til Guds kærlighed og tilgivelse gennem gerninger – heller ikke gennem en pilgrimsvandring - men at vi får kærligheden givet gratis (af nåde) og betingelsesløst. Det var i datiden en totalt revolutionerende tanke, at mennesket ikke kunne eller skulle gøre noget, for at få del i Guds tilgivelse og kærlighed.

Når vi nu fejrer 500 året for reformationen, skal vi have for øje, at vi i den Evangelisk-Lutherske kirke er forpligtet – ikke på at gøre alt, som Luther foreskrev – men på fortsat at reformere kirken. Det vil sige bevare kirken levende og åben og lydhør i forhold til evangeliets budskab og til formidlingen af det.

Kirken

At kirken fortsat skal reformeres betyder, at vi, som kirke hele tiden er forpligtede på at fortolke kristendommen ind i den tid, der er vores. Ind i nutiden. Fortolke og formidle det kristne budskab i et nutidigt sprog i en nutidig sammenhæng. Hvad betyder evangeliets budskab for os i dag? Og hvordan lyder det, når vi forkynder det for nutiden?

Måske er det en uomgængelig udfordring i det menneskelige, at vi meget let forfalder til ”gode gerninger” – for gennem gerningerne, at sikre os og forsøge at få magten over livet? At vi som mennesker søger sikkerhed gennem gøren, aktivitet, præstation og skærmer os bag præstationerne – fordi det bare at være, ganske enkelt ikke virker af nok?

I hvert fald har vi i dag en kirke – vores Evangeliske-Lutherske folkekirke – der forfalder til en aktivisme, som til forveksling ligner vores tids og samfunds hektiske aktivitetsniveau. Samfundets høje præstations- og aktivitetsniveau afspejles i den måde, vi er kirke på i dag.

Det er som om, vi som kirke har glemt, at holde kontakten åben til den kilde, der skal nære os. Vi har i høj grad glemt stilhedens, fordybelsens og bønnens nødvendighed. Vi forsøger ihærdigt, at arrangere os til folks velvilje og interesse. Vi løber livet af os i et hæslesende kapløb med tiden og overser fuldstændigt både vores egen og tidens store længsel efter tid til bare at være.

Stilhed, enkelhed, langsomhed, frihed, bekymringsløshed, fællesskab og spiritualitet – de 7 pilgrimsord, der beskriver, hvad et menneske får under en længere pilgrimsvandring - efterspørges i vores tid af flere og flere og mærker vi efter i os selv, mærker mange af os den samme længsel. Jeg møder ofte unge kolleger, der er ved at segne under et stort arbejdspress, som ofte kommer af Folkekirken forsøg på at præstere sig ud af den krise, kirken er i i dag. Tager vi os tid til at være stille og fordybe os i bøn? Tager vi os tid til at finde næring i troen? Nej,

det har vi for travlt til og vi står – i kirken – i fare for at blive opslugt af tidens overfladiskhed og ende i udbrændthed.

Kirken skal fortsat reformeres. Formes på ny. Til enhver tid. Jeg håber, at vi under al aktiviteten under fejringen af reformationsjubilæet, vil tage os tid til at overveje, hvordan kirken kan formes på ny i årene frem over. Jeg håber, at vi hver især og sammen vil besinde os på hvordan vi som kirke kan finde modet til at gøre dét, vi er bedst til: Nemlig at skabe rum for væren – i kontrast til konstant gøren. Sætte ramme og struktur for tid til stilhed. Tid til bøn.

Der er så stor en længsel i tiden efter lige præcis dét, som er kirkens egentlige opgave: at give mennesker et åndehul. Et fristed, hvor kærligheden er så stor, at vi sammen kan være, dem vi i grunden ér.

Pilgrimsvandringen

Når vi som kirke eller i kirkelig sammenhæng i dag arrangerer pilgrimsvandring, skal vi være opmærksomme på, at vandringen ikke bare bliver én blandt mange andre aktiviteter, som kirken står for. Det er faktisk en stor udfordring. For hvordan gør man det?

Eller når du som enkeltperson vælger, at begive dig ud på en pilgrimsvandring, hvordan får du så en pilgrimsvandring ud af det og ikke bare endnu en præstation på dit CV?

Pilgrimsvandringen ligner jo til forveksling en aktivitet. Vi er aktive, når vi vandrer og vi kan som pilgrimme meget let forfalde til at gøre vandringen til en præstation. Et spørgsmål om at vandre man-

ge kilometer hver dag i et højt tempo. Et spørgsmål om fysisk at kunne klare lange stræk uden at give op. Et spørgsmål om at have ”gået HELE vejen” og ikke snydt ved at tage bus på en strækning med asfaltveje eller storbybebyggelse.

Jeg har vandret med mange grupper igennem årene og næsten hver eneste gang haft udfordringer i forhold til at få tempoet ned. Vandre i stilhed. Give tid til bøn og fordybelse. Folk vil helst gå langt og hurtigt. Jeg kunne også sige: Vi vil langt hellere i kontakt med vores styrke end vores sårbarhed og begrænsning.

Vi kommer i kontakt med vores styrke når vi vandrer langt og hurtigt. Når vi kan fortsætte på vejen dag efter dag uden problemer. Herligt – og det er det virkelig, jeg kender det fra mig selv – når vi oplever, at vi klarede de store fysiske udfordringer, en pilgrimsvandring byder os. Herligt, at gå gennem livet som en sejrende.

Men målet med pilgrimsvandringen – hvis det skal være en pilgrimsvandring og ikke bare en anden slags Hærvejsmarch eller marathon - ér mødet med Gud, dig selv og medmennesket på vejen. Og du møder ingen af de tre, når du haster afsted med de store præstationer for øje.

Du får kun chancen for at møde dig selv og Gud og dit medmenneske, når du bliver stille og sætter tempoet ned. Når du ændrer dit fokus fra GØREN til VÆREN.

De fleste af os har brug for hjælp i denne proces. Hjælp til – for en stund – at skifte fokus. Få sat en ramme for din gøren og væren denne dag, der får dig ned i tempo

I Wittenberg fås Luther i alle farver...

og får dig til at blive stille. Det er svært, at gøre selv, fordi dét vi mærker, når vi bliver stille og langsomme måske netop er dét, vi forsøger at komme væk fra? Dét, vi sætter tempoet op for at undgå? Følelsen af afmagt. Eller mere præcist: Afmagten.

Med til at være menneske hører der afmagt. Der er så mange forhold i livet, som vi ikke kan gøre noget ved. Brudte forhold. Begrænsninger i egen personlighed.

Jeg siger ikke, at livet er én stor elendighed (sådan er der desværre nogen, der kommer til at opfatte min insisteren på, at afmagten hører med til menneskelivet) jeg siger kun, at til dét at være menneske, hører der også afmagt!

Afmagten vil de fleste af os gøre hvad som helst for at undgå. For hvordan holde ud, at jeg ikke er i stand til at GØRE NOGET ved at mit barn eller mine nærmeste lider. Måske endda i høj grad på grund af mig? Måske endda fordi jeg ér, den jeg er og valgte, som jeg valgte i fortiden?

Ja, med til at leve hører der – ud over oplevelser af, at livet er stort og rigt og der er mig givet meget – også lidelse og afmagt. Selv i vores meget privilegerede del af verden hører det til menneskelivet at mærke afmagt.

Det er hér pilgrimsvandringen får betydning. I enhver pilgrimsvandring ligger der nemlig en forsoningsproces. Gennem den lange vandring, hvor du hver dag når til grænsen for hvor langt, du kan gå og hvor meget du kan bære – og dér ved

din fysiske grænse måske netop kommer i kontakt med din begrænsning og afmagt i livet derhjemme – dér er forsoningen en mulighed.

Forsoningen, med dig selv. Jeg ér, den, jeg er.

Forsoningen med mit medmenneske. Han ér, den han er. Hvordan kan vi få det bedste ud af det sammen i fremtiden?

Forsoningen med livet og Gud, der giver det. Få øje på gaven i mit liv. Alt dét, jeg fik givet undervejs. Mennesker, jeg mødte på vejen, som fik afgørende betydning for mit liv. Taknemmelighed i forhold til giveren af livet. Gud.

For min skyld kan folk gå, som de vil. Gøre den lange vandring til en fysisk og psykisk udfordring og mærke styrken og glæden ved det fællesskab, som opstår på vejen. Glæden over den storslåede natur, man går igennem på de lange vandringer. Det er stort i sig selv.

Som pilgrim går man efter mere end det. Man går efter mere end fysisk og psykisk tilfredsstillelse. Man går efter mødet med Gud, mødet med mig selv og mødet med medmennesket. Man går efter forsoning og frisættelse i forhold til det liv, der er én givet.

For at få det pilgrimmen går, efter må stilheden og langsomheden – der gør fordybelsen, nærværet og mødet mulig - nødvendigvis præge vandringen.

God vandring!

www.anettefogedschultz.dk

Op- og nedture på Caminoen

En både gribende og morsom (selv)ironisk beretning om Caminoen som middel til at komme ovenpå igen, når livet ramler. Hvad det gør ind imellem – for de fleste af os.

af Henning Pedersen

Det vigtige kan ikke klares med et snuptag

Frøet til mit efterhånden vildtvoksende Caminoliv blev lagt i efteråret 1999, hvor jeg efter en skilsmisse tog på besøg en uge hos min bedste ven i Lissabon for ligesom at finde ud af, hvordan jeg skulle komme over tabet, og hvad jeg skulle med resten af mit liv. Vi – især jeg – talte og talte og den sidste nat ville jeg skrive ”planen”. Da jeg vågnede næste morgen stod der kun to ting på sedlen, nemlig Havkajak og Fløjlsbukser. Det synes mig lige lovlig småtskårent, så jeg konkluderede, at jeg skulle bruge mere tid og opmærksomhed på emnet ”tab og kom igen”, hvis det skulle løfte bagen op over vandskorpen.

En Camino, tænkte jeg. Det må være midlet – her er infrastruktur (læs: caféer og herberger og god vejvisning) og så giver det dage i uforstyrret terapeutisk trav.

Opretning, tilpasning og trykprøvning af ideen . .

Så, da jeg næste gang kom i massivt succesunderskud – nemlig ved kommunesammenlægningen – besluttede jeg at gå en længere tur ad Camino Francés for at se, om det var noget for mig.

Jeg læste den tidligere pilgrimsforeningsformand, Henrik Friedigers, bog om caminolivet og lokkede min bror med på en kort tur i efteråret 2008, hvor vi tilfældigvis fløj til Santiago med den tidligere pilgrimsforeningsformand, Henrik Tarp, og et hold pilgrimme.

De var så venlige at give os et lift ”bagud” til Triacastela. Det ville Henrik ikke have noget for, så min bror overtalte diskret en af deltagerne til at modtage et beløb – svarende til vor sparede taxaregning – til stiftelse af Rødvinslegatet ”Monumentum pietatis Pedersenianae” (Monument over den Pedersenske fromhed). Henrik har senere fortalt, at det fandt anvendelse. Det var en heldig start på en tur, der udviklede sig til det endnu bedre og en afhængighed af Caminovandringer hos mig. ”Værktøjet” virkede.

Så går vi i drift . . .

Da jeg blev pensioneret ultimo 2010, trænede jeg derfor ben og ryg efter modellen med 10 km om dagen med 10 kg på ryggen i mindst en måned. Med nogle venner fløj jeg til Santiago op til påske i 2011 og tog en taxa til Sarria. De havde ikke tid til en længere tur, så da vi nåede frem, havde fået pilgrimsbeviserne og set påskeoptog i Santiago, tog de flyet hjem, medens jeg fløj til Pamplona og tog en taxa til Roncesvalles, hvilket var noget vanskeligt, fordi jeg udtalte det på fransk som "rongsevalje", medens de sagde "rongsvaljes". Men frem kom jeg da og blev mødt af hollandske José med spanske forældre og et grusomt langt og fornemt efternavn.

Ham fulgte jeg med helt til Santiago, medens vi fortalte hinanden og omgivelserne de forfærdeligste løgnehistorier. Han gjorde sig for evigt fortjent til kæle-navnet "The lying Dutchmann". Han var charmerende og populær, så vi var altid sammen med muntre mennesker under vore pitstop, men han skumlede dog noget over en meget og højtaltende amerikaners udtale af José. Det blev i amerikaners mund til Hose – eller Lederhose, som José hvislede ud gennem tændernes gærde.

Solo nolo . . .

Fra Santiago vandrede jeg alene videre mod Finisterre. Jeg ville følge traditionen og brænde den gamle identitet derude og

få en ny. Meget symbolsk er der et relief på katedralen, hvor bogstaverne Alfa og Omega står i omvendt rækkefølge – først afslutningen (Omega) og så den ny start (Alfa). Det var lige min situation, syntes jeg.

Efter 40 dages vandring og på den sidste overnatning før Fisterra gik jeg ind i et herberge, hvor en imødekomende kvinde på engelsk – ja, jeg måtte gribe til engelsk, for de lokale var ikke ret gode til mit spansk – oplyste mig om, at der vist kun var en enkelt overkøje ledig. Den rullede jeg min sovepose ud på med lidt bange anelser, idet underboen grangiveligt lignede en serbokroatisk seriemorder. Jojo, den slags ved jeg noget om, for

jeg har skam i flere omgange undervist nogle byråd i ex-Jugoslavien om samarbejdende demokrati, medens patronhyllstrene i vejsiderne blev skiftet hver nat.

Nå, han viste sig nu at være den mildeste og venligste polak, som tænkes kan. Næste morgen kom den imødekomende kvinde ind på morgenmadsrestauranten, bærende på en mulepose med påskriften www.tjm-forsikring.dk. Aha, en dansk tjenestemand! Hun var gået ad sølvruten i sammenlagt 40 dage og ville da gerne følges med mig videre. Så efter 40 års ørkenvandring – rettelse – efter 40 dages Camino nåede jeg landet, der flød med mælk og honning. Hun blev mit ny Alfa, og der kom en række gode år.

Sur mælk

Men i efteråret 2016 indtraf Omega – mælken syrnede, og jeg måtte undvære honningen – og flytte for mig selv igen, igen. Det var tungt, meget tungt, så jeg besluttede med kort varsel, at der måtte endnu en lang Camino til for at få ro på og trimmet fremtiden. Og huhej af sted medio oktober over Biarritz til Saint-Jean-Pied-de-Port – uden forudgående træning. Dumt!

Jeg nåede frem til herberget hen under aften, og der røg jeg lige ind i en ”før-aftens-spisning-lær-hinanden-at-kende-og-kom-hinanden-ved-ting” – ikke lige en drømmestart for et gammelt, forhærdet, introvert tidselgemyt som mig. Jeg lærte dog Johannes fra Østrig og Mark fra – næh, nej – Mark, som er dansker, at kende. De bevægede sig i samme dagstempo, som jeg, så vi sås ofte.

. . . og dagen efter gik det fra skidt til værre. Pladderdagsregn og tåge og stejle lange op- og nedstigninger. Jeg blev så træt, at jeg slingrede som en fuld mand og faldt – ikke fordi det var glat, og det var det da ellers i den grad, men fordi jeg blev træt. Jeg segnede simpelthen. Nå, op igen – med stort besvær og nyt udseende regnslag, der ikke mere var grønt, men mudderbrunt – og videre til klosteret i Roncesvalles, hvor jeg kunne glæde mig over, at regnen havde skyllet mudderet af regnslaget, men hvor jeg først kunne få mad kl. 20.30. Ikke godt – hvilket gælder både det sene spisetidspunkt og vandringsgenvordighederne.

Kosten må have været meget tung, for den gik i benene.

De efterfølgende dage sejlede jeg ikke rundt som en udmattet sviregast. Jeg var nået længere tilbage i evolutionen til reptilstadet og krabbede sidelæns nedad stierne. Min hjemlige læge svarede på en e-konsultation med billedet af min deforme underekstremitet ikke som i min soldatertid med, at ”det skal løbes væk”. Han diagnosticerede det til en almindelig overanstrengelsesskade, der kun forsvandt, hvis jeg gav benet hvile, hvilket nok kunne stride lidt mod ideen med at gå en camino. Jeg var i et dilemma – jeg ville vandre for at finde ”mit sværd” for fremtiden, og jeg ville nå Finisterre på min fødselsdag. De to ønsker var modstridende, men hvad så? Jeg hørte for mit indre øre Søren og Pouls modsatrettede stemmer fra Sydsjællands Kulturteater. De talte om, hvad man altid havde råbt efter dem: ”Pas nu på, Poul!” ”Tag Dem sammen, Søren”!

Jeg besluttede mig til at følge mit gamle marineinfanteristregiments motto – Nec temere – nec timide (Aldrig ubesindig – aldrig frygtsom) – og tog bussen et par etaper frem, nød en fridag i Logroño og gik derefter kortere etaper de næste par dage, så jeg dels ikke overbelastede knæet, og dels ikke tabte målet af syne – nemlig fødselsdag ved Finisterre.

Pax vobiscum

Mit ønske om at få lov at være i fred, så jeg kunne komme igennem min kvabab-belse blev respekteret af mine medpilgrimme, så der gik dage imellem, at jeg talte med mennesker eller sagde andet end det, der var nødvendigt for at bestille mad og overnatning. Men, men, men . . .

Fældet af en ekspert

Når en prop slippes efter at være holdt under vandet, springer den højt i vejret. Bunden blev nået, da jeg i irritation over mange fluer, som jeg slog ud efter, kom til at rive mine briller af – de faldt på stenet grund og det ene glas gik itu. Jeg måtte klare mig resten af turen med min gamle briller – generationen før disse og med en lidt anden styrke, så jeg vandrede med en let hovedpine, og det var ikke pga. vinen, for jeg var næsten ude af Rioja-området med dets fremragende vin. Min datters kommentar på Facebook var – aldeles upassende, synes jeg – ”Tusinde fluer kan ikke tage fejl!”. Møgunge!

Den udløsende faktor til min bevægelse fra denne traurighedens mugne kælder til den lysende sti var en munter engelsk sagførerkollega, jeg mødte ved Sankt Antonius klosterruin – og den måtte jeg dvæle ved efter mine mange års ansættelse i Præstø, hvor Sankt Antonius er endt i byvåbnet. Aldrig har jeg set en så rodet og slaskende oppakning, som hans. Rygsækken sad skævt og var pakket løst for neden og med dele af en sovepose stikkende ud for oven samt en fritdaskende pose med Gud ved hvad i. Jeg erindrer, at vi efterfølgende havde indlogeret os i to forskellige herberger i en by. Da jeg løb tør for cigaretter, lånte jeg hospitalero-

ens mountainbike og cyklede til den nærmeste bar for at købe nogle. Her mødtes vi igen, og han spurgte straks, hvor jeg havde hugget den cykel.

Med min mest spidse oxfordaccent – lidt som en parodi på hans overklasseengelsk – tilkendegav jeg, at den havde jeg såmænd haft med i min veldisponerede rygsæk. Og jeg gav da gerne et 3-ugers kursus – pro bono – for at lære ham the noble art of packing. Men jeg tvivlede ærligt talt på, om det overhovedet var nyttebringende på grund af hans indlysende indlæringsresistens. Efter den svada regnede jeg sagen for afgjort, men her slog hans barrister-gen og retssalserfaring igennem. Han drejede sig langsomt mod de andre i baren og pegede derefter på mig med en teatralisk udstrakt arm og sagde – ikke ”Your Lordship. . .” til dem, som han ville have gjort i retten, men: ”Ved I, hvordan man kan se, at en sagfører lyver?” Efter tilhørernes hovedrysten fortsatte han: ”Hans læber bevæger sig!” Han vandt sagen suverænt ved denne folkedomstol - og jo, det udløste meget grin og en helt igennem afholdsfri aften – på min bekostning.

Polarbear-society

Længere fremme viste vejruddisgen, at det ville blive koldt med slud og hård vind. Jeg erhvervede halsedis, varm trøje og bukser samt vanter i León og gik videre – ”Caminere i termisk komfort”, som jeg mente at kunne kalde det.

Under morgenmaden i Foncebadon faldt jeg i snak med to unge, småfrysende tyske mænd. Den ene i korte bukser trods snefygningen, for da han vandrede fra Berlin, var vejret jo godt, så . . . Den an-

den var lidt mere indpakket. Han skulle til Nájera og være hospitalero, men ville først lige gå en runde om Santiago.

Medens jeg efterfølgende stod og betragtede, hvad man vel bedst kan betegne som et "avanceret håndværkertilbud"

...forsvandt de videre opad i snefoget. Jeg luntede langsommere efter dem, men jeg mødte dem igen ved Jernkorset, hvor den kommende hospitalero spurgte: "Nå, gamle isbjørn, holder du til det?" Det var indlysende, hvorfor han kaldte mig gammel, men jeg spurgte, hvorfor han kaldte mig en gammel isbjørn. "Klart. Du har jo kun en lille smule hvid pels tilbage – den omkring munden." De får det morsomt i Nájera med ham som hospitalero. Måske skulle man lægge en forårstur forbi.

Sankt Jacobs dag 2015

På vej til Villafranca del Bierzo noterede jeg mig den landskabelige skønhed – ja, dvs. skønhed, hvis man er til brunt. Dags-turen var lang efter mine begreber, men vejret var fint – sådan let overskyet med let vind og 10 – 12 graders varme – altså en behagelig vandring. Efter ca. 27 km passerede jeg et vejkryds og erindrede en hændelse netop derfra i 2015, hvor jeg i juli måned gik fra León til Santiago med min datter.

Den 25. juli var det smeltende varmt – over 30 grader – og fuld sol. Vi havde kalkuleret distancen til Villafranca til knap 28 km efter Henrik Tarps vandrerbog. Vi vidste, at vi havde gået 27 km, så vi mente, at der var ca. 800 meter tilbage, hvilket passede os ret godt – både med hensyn til væskebeholdning og træthed. I vejkrydset viste der sig imidlertid et vejskilt til Villafranca, som sagde 3 km. Stemningen blev lidt mat. Eller rettere sagt: Jeg syntes, at det var ærgerligt, og min mere både temperamentsfulde og udmattede datter blev stiktosset. Ikke at hun råbte højt eller smed med ting, men hendes kæbemuskler bulnede af sammenbidt arrigskab. Der, hvor hun spyttede, kommer der ikke til at gro noget de næste 10 år. Godt, Henrik ikke var der, for hendes voldsparathed var betydelig. Jeg prøvede med et par beroligende udtalelser, men nej. "Gå, far! Bare gå. Det her klarer jeg selv." Det var bestemt ikke et diskussionsoplæg, så vi delte en dåsecola, og jeg gik forud. Jeg nåede udkanten af byen og slog mig ned på et buet dige overfor kirken og ventede – og ventede – og ventede. Slog urolig over min datters mulige kollaps et slag tilbage ad vejen og gik igen til diget ved kirken. Efter godt

20 minutter kom der en procession ud af kirken. 4 mand bar en statue af Sankt Jacob tilbage ad den vej, jeg var kommet. Så vendte de om og gik tilbage mod kirken. Kort efter dukkede min datter op. Hun faldt sammen på diget ved siden af mig og så koncentreret efter processionen. "Hvis de skal bære rundt på nogen, skulle de hellere bruge deres kræfter på at bære mig."

Jeg prøvede med lidt optøende snak om, at hvis man vil ændre verden, må man begynde med sig selv. "Nu medlidenhed, fx. Der er du da helt godt med – din selvmedlidenhed blomstrer." Vrede af raseristyrke er et kraftigt drivmiddel, så hun magtede at gå videre til det nærmeste herberg – og senere på aftenen havde erindringen om vor udholdenhed sat sig i os. Som min datter formulerede det: "Nu tilfredshed, fx. Der er vi da helt godt med – vores selvtilfredshed blomstrer."

Vandring – vand-ring.

Når det siler ned med store regndråber, ses den enkelte regndråbe at ændre form umiddelbart efter, at den rammer jorden – den bliver til en slags vandring med tentakler a la prinsessekrone.

Det er der ikke overskud til at bemærke, når man strider sig af sted – altid i modvind – i kraftig regn. På vej til Portomarin med ca. halvanden time tilbage tog småregnen til og blev helt brusebadsagtig. Netop da dukkede der et glas-busskur op – jeg gik i læ, tog regnslag og rygsæk af, fandt et æble og vand frem og slog mig ned i et hjørne på en bænk. Fine forhold! Bænke af høvlet træ. (Undskyld soldat Svejkcitatet fra han bliver sat i kasjotten,

men han har en misundelsesværdig evne til at se de lyse sider i enhver situation).

Der sad jeg så og sad den næste halvanden times tid og så på regndråbernes utrættelige opspring, medens en række pilgrimme passerede i den kraftige regn. De smilede alle – om end anstrengt, så – imødekommende, men fortsatte i regnen, sikkert for at få dagens vandring overstået så hurtigt som muligt. Jeg synes – modsat dem – at en Caminovandring ikke bare skal overstås, men skal leves og opleves med de uforudsete hændelser, der indtræffer. Der er måske lidt Klods-Hans over det med at finde og nyttiggøre det usædvanlige – såsom mudder og kasserede træsko – eller et busskur – men det blev da ham, der fik prinsessen og det halve kongerige. Ja, sådan sad jeg og småfilosoferede og småblundede varmt og tørt der i busskuret, indtil regnen stort set holdt op, og jeg kunne gå videre uden regnslag og tildugede briller.

Klods-Hans kom veludhvilet og tør til Portomarin, hvor jeg mødte trætte pilgrimme med store problemer med at tørre udstyr.

En fuldkommen dag . . .

En fuldkommen fredsommelig dag med 25 km vandring til Palas de Rei uden regn og uden særlig ondt nogen steder - OK jeg var stiv i skroget af at gå så langt i mange dage med rygsæk uden at få trænet smidighed - og så smårystede og -frøs jeg lidt om aftenen.

Det er vel en slags overanstrengelsesreaktion - også fordi man forbrænder så meget fedt, at der ikke er det sædvanlige beskyttende spæklag. Men der er ingen grund til piv. De daglige calamiteter er uforlignelige til at fylde ens bevidsthed, så underbevidstheden kan få fred til at bearbejde den underliggende gene, man prøver at blive kvit ved at gå en Camino.

Da jeg var på det samme kommunale herberg i Palas de Rei i 2008 med min bror, lå jeg i samme køje, men noget hærget efter en iskold nat i Ferreiros, hvor vi frøs forfærdeligt, fordi vi kun havde lagenposer med. Og der var ingen tæpper. Min bror fik en nedsmeltning i Portomarin som følge af den nat, og jeg fik den så i Palas de Rei.

Vi trøstede os med, at der kun er ca. 68 km tilbage. Vi ville kunne gennemføre.

Muren

Tja. På vej til Arzúa ramte jeg muren. Min venstre skulder gjorde ondt fra morgenstunden, og det blev værre og værre, selvom jeg fedtede for den med antiinflammatorisk salve. Efter 7-8 km bar jeg rygsækken på højre skulder de næste 6 km - det var ikke godt - men så er det, at Caminoen viser sig fra sin bedste side. Jesus hjalp mig til Arzúa uden smerter og bøvl. Hva'ba'!!!

Den dag gik jeg for vidt og levede op til mit valgsprog: "Med måde er alting godt – selv mådehold." Så blev jeg ramt af Guds underfundighed. Jeg fik oparbejdet en så stor ømhed i skulderen, at den ikke kunne klares med en tilpasset version af Hausgaards "Først en halv time på den ene side, så en halv time på den anden side og så en time til halvanden på æ ryg". Sådan flyttede jeg rundt på rygsækken og kom da fremad, men da det blev for meget, slog jeg mig ned på en bar og overvejede situationen. Da klassiske bønner tilsyneladende ikke hjalp, bad jeg bartenderen om en taxa. Hvem sendte Han så? Jesus – ja, det hed taxachaufføren altså. Så ku' jeg lære det, ku' jeg!

Dagen efter fortsatte jeg min rygsæksang og flyttede rundt på rygsækken fra side til side og om på ryggen. Jeg prøvede også at tage den på maven. Selvom der var blevet bedre plads der efterhånden, som vandringen skred frem, var det heller ikke en ubetinget lykke.

Men jeg nåede da i strålende solskin og gennem let terræn frem til Labacolla. Jeg kan i den forbindelse underholde med oplysninger om den fremragende kaffe, jeg fik serveret alle steder. Når jeg skriver ALLE steder, er det fordi, at jeg ikke kneb udenom en eneste åben café. De fik alle besøg. Kong Leche mødte Kong Sekvens og Kong Kurs.

Venstre skulder førte sig efterhånden frem med et imponerende vokseværk. Der kom en bule som den, jeg havde på knæet i starten af turen. Og den blev pylret om med antiinflammatorisk salve. Den skulle sådan set bare have ro et par dage, så ville den være væk – den måtte dog lige leve med, at jeg skulle gå godt 10 km til Santiago, men derfra kom rygsækken ellers kun på under korte forflytninger til busser og fly.

Jeg tænkte på historien: "Hvorfor slår du dig hele tiden i hovedet med en kæp?" "Jo, det er så dejligt, når man holder op." . . . og så droppede jeg pilgrimshotellet og forkælede mig med en indlogering på Garcas med banjo og sang – rettelse: en seng, der er lang nok og uden fodstøp – og selvfølgelig et ekstra grundigt bad i Labacolla, sådan et som pilgrimme altid har taget før indgangen til Santiago.

Noget selvtillfreds (Jo, hvis man vil ændre verden, må man starte med sig selv som ovenfor nævnt) over at være nået til Labacolla satte jeg mig mig ud i solen med nok en café con leche og regnede med at blive castet til rollen som Quasimodo med puklen i den næste film om Klokkeren fra Notre Dame.

Glemmer jeg, så husker du . . .

Efter en ubesværet vandring til Santiago i flot vejr og uden ondt nogen steder indlogerede jeg mig på hotel Tafona, hvor receptionisten påstod, at han kunne huske mig fra sommeren 2015, hvor jeg havde overnattet der med min datter. Ah, ka' det nu å' passe, tænkte jeg. Han kan umuligt huske alle gæster fra sidste år. Men jo, for da han så mit skeptiske ansigtsudtryk, fortsatte han med at beklage, at de to cherisefarvede bleer, vi havde haft om halsen og sendt til vask via ham, fortsat ikke var dukket op. Den er god nok. De blev væk på vaskeriet, men det gjorde vi ikke nogen stor sag ud af – og alligevel huskede han os, Formentlig har han en af de mere heldige autistiske evner – nemlig at kunne huske folk. Imponerende.

Jeg nåede aftenens tidlige pilgrimsmesse, men blev ikke "nævnt" – der blev ikke

opremset danske pilgrimme fra Saint Jean. Det er til at leve med, men jeg havde det lidt tungere med, at den nonne, som de tidligere år havde ledet den musikalske del af messen med en uforlignelig smuk, fyldig stemme og stor indføling, var erstattet af en eksersertype med en lidt tynd stemme og af og til lidt ude af trit med orgelet. Men såvel besøget ved Jakobs kiste som messen var en dejlig afrunding af den fysiske del af Caminoen – en god initiering af Omega – afslutningen af det gamle liv.

Omega

Den 17.11. 2016 gik solen ned ved Fisterra kl. 18.11 – det pegede frem mod fødselsdagen den 18. Det blev en fredsommelig tur til Kap Finisterre den 18., hvor jeg sagde farvel til mine 60'ere og god dag til 70'erne. Jeg ville have et billede af solnedgangen som det ultimative Omega og an-

bragte mig derfor i nogenlunde læ for en stærk vind og regnbyger så tæt på pynten som muligt indpakket i blafrende regnslag med iPad'en gemt under det for at tage BILLEDET. Desværre er solnedgange ikke særligt markante i regnvejr, men jeg satte mig tilrette én time før for at kunne tage et billede af solnedgangen, hvis den skulle vise sig. Efter ca. tre kvarter brød en kraftig lysstråle gennem skyerne og ned mod vandet – det lignede lyset fra en godt fokuseret, kraftig håndlygte i overstørrelse – og jeg fik taget et par billeder i de få minutter lysshowet varede.

På vej tilbage til Fisterra og en solid gang pulpo slog det mig, at jeg i stedet for en solnedgang – et Omega – i tilgift havde fået et Alfa, idet lyset stod som en søjle. Ikke blot gik det oppefra og ned, men det kunne også ses som gående nedefra og op. Finisterre er så ikke blot Verdens Ende, men også en begyndelse.

Morale

Ifølge forfatteren Albert Camus er Sisufos en tilfreds mand. Godt nok er han i dødsriget dømt til at bakse med en tung sten

op ad et stejlt bjerg i al evighed – tilmed en sten, der ruller ned, hver gang, han har bakset den op – men selvom det kræver alle hans kræfter, magter han det. Og det er lykkefremprovokerende at have held med at løse en svær opgave, der kræver alle ens evner.

Er der et link mellem Camus og Caminoen?

I hvert fald er det min hovedbegrundelse for at vandre ad Camino Francés igen og igen.

Jeg får ro og afklaring og min mentale grundtone i mol løftes til C-dur. Det dur for mig – og lægger et dulmende slør over grunden til at gå også denne Camino.

Min sidekammerat i gymnasiet, Peter Foldersom, gendigtede Verlaines "Il pleure dans mon coeur / comme il pleut sur la ville. / Quelle est cette langueur / qui pénètre mon coeur? . . ." til "Der er pløre i mit hjerte og mudder på min sti. Hvad er det for en smerte, der stikker mit liv . . ." . . . og hvilken smerte, det var, har jeg glemt efter turen . . .

Pilgrim med to rygsække – Camino Primitivo

En personlig beretning om en vandring på Camino Primitivo med to rygsække – den fysiske og den helt personlige.

af Marie Lau

I sommeren 2017 gik jeg Camino Primitivo på egen hånd – mit livs første rejse alene. Det blev ikke bare en rejse ud i verden, men i høj grad også ind i mig selv. En pilgrimsrejse med to rygsække – og den mentale rygsæk var lige så betydningsfuld som den fysiske

DAG 0 Klar parat start i Oviedo

Nu er det Caminoen og mig. Min fysiske rygsæk vejer seks kilo og er pakket med alt til at modstå vabler, galicisk regnvejr, snorken, blæst og væggelus. Vægten af min mentale rygsæk er alt det, jeg er klar til at slippe: Hvad der gjorde ondt, tog pusten fra mig, fik mig til at spise uden at smage, stressede mig og gjorde mig angst. Da jeg gik camino med mit mellem-

ste barn sidste efterår, vejede jeg fjorten kilo mere, end jeg gør i dag. Mine fødder fortalte mig dengang, at det var på tide at genvinde en sund balance, elske min krop og passe på den. Så nu traver jeg af sted for at fejre, hvor langt jeg er nået, og for at arbejde videre med indre ro, stilhed, nærvær, klarhed og evnen til at være kærlig ved mig lige her i livets rutsjebane med alle dets bjerge og dale. Jeg drager af sted dybt taknemmelig over min dejlige 'Tarzan' derhjemme. Min mand, som altid er der for mig, rummer mig, elsker mig, bakker mig op og giver plads til min indre rejse. Usigelig dejlig favn at vende hjem til igen om 314 kilometer – og forhåbentlig dele næste camino med.

DAG 1 Oviedo – San Juan de Vilapanada 25 km

At møde sin frygt og gå med den

Mens Tarzan derhjemme står op med vores tilsammen seks børn, starter jeg dagen med kaffe på det lille hyggelige Hotel Oventense. Det er ingen tilfældighed, at turens første café con leche indtages her: Jeg har lovet min spanske veninde, som de sidste 18 år har boet i København, at overrække det varmeste kram til hendes veninde Ana, som driver det lille, hjemlige hotel i Oviedos gamle bydel. Så her står jeg og krammer en skøn fremmed kvinde og mærker kærligheden passere igennem mig som bindeleddet mellem to veninder, der lever adskilt af mange hundrede kilometer.

Efter dagens 25 kilometers vandring med køernes bjældeklang, fuglenes sang, kildernes rislen og lyden af mit eget forpustede hjerte, har jeg de reneste engleører. Har leet, grædt af glæde og sukket på den gode måde. Hjemmefra havde jeg især bekymret mig om regn, torden og fulde mænd. Da jeg træt efter 25 km finder et nyåbnet herberg i Grado, er jeg lettet - lige indtil jeg kommer ind til de to mænd, der hjælper til på herberget, som begge er stangvisne OG kærlige. Så videre traver jeg fem kilometer op ad bjerget. Ind skyller et asturisk skybrud med tordenbulder så vildt, at selv køerne står musestille under træerne. Der på bjerget er jeg lille, og de fem kilometer opad var lange. Pludselig ser jeg en pilgrim længere oppe, og mit mod stiger igen. Nu sidder vi her i en bjerghytte indrettet som herberg. Strømmen går tre gange den første halve time. Men vi lykkes alle med et varmt bad mellem strømafbrydelserne. Smukt, som Caminoen har sin egen plan. Dagens test var ikke uden humor, der viser sig altid en løsning, og alt er godt. Og efter regn kommer sol og cervezas.

Hospitalero Domingo fiser rundt hele aftenen, og med sin blotte adfærd får han mig til at reflektere over (nogle) kvinders hang til kontrol i hjemmet: Alle sokker og andet tøj bliver flyttet fra hvor vi selv hænger dem, støvler stillet i sirlige rækker og alt flyttet fra bordet, før man når at opdage det. På ti minutter er alt organiseret på fælles tørresnore under spærene i køkkenet, og ingen har haft en chance for at tage ansvar for egne sager. To tyske gutter vil lave mad, men er nervøse for at overtræde Domingos pertentlige husorden. Vi bliver enige om, at jeg skal begynde at rode og rumstere i

den anden ende af alrummet for at aflede opmærksomheden, og vupti er maden lavet uden irettesættelser. Dagen slutter ved at Domingo kærligt pakker mine ømme førstedagsfødder ind i tæppet, og jeg falder til ro, mens jeg grunder over den fine balance mellem kontrol og omsorg.

DAG 2 San Juan de Vilapanada – Bodenaya 29 km

Kulturclash og Caminofamilie

Jeg vågner ved at katten, som hospitalero Domingo ivrigt jagede væk flere gange i går, listigt og hjemmevant spankulerer ind ad vinduet og lægger sig i min fodende, mens hanerne galer godmorgen udenfor. Dagens første benspænd: Min eneste medbragte bh går i stykker. Heldigvis går dagens etape mod Bodenaya gennem byen Salas, hvor der er butikker. Det bliver til et mindre kulturclash i en spansk lingeributik, hvor ALLE bh'er har kæmpe omkreds og laver spanske trutbryster. Nå, pyt, det er Caminoen, nu endnu mere autentisk.

Pilgrimslivet

Dagens etape slutter på det mest magiske hippieherberg i den lille flække Bodenaya hos David. Han gør meget ud af, at her i Bodenaya er vi ikke gæster, vi er en familie, og caminofamilien beslutter i fællesskab, hvornår vi står op og spiser morgenmad sammen – beslutningen bliver 06:55.

Det viser sig at være en ganske særlig dag: To pilgrimme, der mødtes og forelskede sig lige her for et år siden, er vendt tilbage for at fejre deres étårsdag. Hvad Monica ikke ved er, at hendes caminokæreste Victor vil fri samme aften. Det ved vi andre, og huset bobler af kærlighed og spænding.

Der vil være fælles middag med paella om aftenen, og jeg kommer under oplæring i den ædle kunst at hælde sidra op. En traditionel spansk sækkepibespiller går i gang, og gaden indtages af dansende pilgrimme og landbyboere, mens får og køer gennes hjemad, og hesten i folden kigger med. Jeg sidder ved siden af Victor, da han efter tre festlige timer tager mod til sig og spørger Monica, om hun vil gifte sig med ham.

Tårene strømmer på kenderne bordet rundt. Knyttet sammen, som vi er, i det største, dybeste øjeblik af kærlighed. Jeg håber, pilgrimsparet fandt et romantisk høloft at sove på... For de ellers fantastiske spanske veninder, der bor her, viser sig at snorke et umådeligt antal decibel i genren "frø kvæles langsomt i dyb kasse" eller deromkring. Bruger tre timer på at reflektere over begreberne 'irritation' og 'vrede', og da jeg kommer til begrebet 'rummelighed', giver jeg slip og falder i søvn.

DAG 3 Bodenaya – Campiello

24 km

Vinduer til verden

Vågner til lyden af Ave Maria på sovesalen, mens duften af café con leche spreder sig. Nedenunder har David vasket og tørret alt vores tøj. Jeg er klar til en ny dag...

Det siges, at du går Caminoen, som du lever dit liv. Det er de samme mønstre og de samme udfordringer, bare i en ny kontekst. Hvis det er sandt, ligger årsagen til morgenens begivenheder lige for: Jeg går med snuden i telefonen og ærgrer mig over ti beskeder, jeg ikke kan åbne eller besvare. Har denne her irriterende fornemmelse af at gå glip af noget vigtigt. To kilometer senere finder jeg ud af, hvad jeg virkelig er gået glip af: Caminoen! Midt i mit manglede nærvær har jeg overset et sving, og er off track – hvilken en gammel gubbe i traktor ivrigt viser mig med fagter. Tag den. Kort efter kommer disen duvende ind over sporet, og bjergene forsvinder. Helt symbolsk kan jeg kun se det allernærmeste.

Min indre rejse går videre med temaet vinduer. Det at se igennem noget. Se noget nyt. Nye muligheder. Jeg ser tilgroede vinduer, rene vinduer, åbne, lukkede, og naturlige vinduer i krattet. Øver mig i at se gennem dem alle. I går aftes talte jeg med en ungare, der grundigt forklarede mig, hvad en "Salmon" er på Caminoen. Det er en pilgrim, der som laksen svømmer mod strømmen. Hun spurgte igen og igen for at sikre sig, at jeg forstod. Det undrede mig.

Men så sent på eftermiddagen efter 30 km når jeg til den mikrolille flække Borres. Her bliver jeg mødt af et snusket

herberg med måske hundrede fluer i rummet, tegn på væggelus og vakkelvorne senge i tre etager. Plus det snorkende venindepar fra i nat. Min mave står stille, og det føles helt forkert, mens jeg pakker ud.

Til mig kommer tanken om et vindue til handling, et vindue til at tage ansvar. Kort efter står jeg tøvende og træt i døren. Pludselig brager tordenen igen efter en ellers solrig dag, og min evne til at se vinduet bliver testet. Men jeg lytter og mærker efter, og vandrer så som en beslutsom salmon fire kilometer baglæns til sidste trygge sted, Campiello. Her venter mig et nybygget herberg, et varmt bad og en god snak med min franske camino-ven Kevin. Jeg er stolt som en løve over, at jeg nu mærker mig selv, respekterer mine følelser og handler på dem.

Til mig kommer Margaret Thatchers ord (af alle!): "If you don't stand on principles, you don't stand at all". Amen!

DAG 4 Campiello – Berducedo 27 km

Syv bjerge for min far

Pilgrimme pusler helt atypisk rundt alerede fra 05:30. Jeg har til stor luksus delt en hel sovesal kun med Jannik og Niklas, de tyske gutter, der har vist sig at være brødre, og som har gjort stort indtryk. De kunne være mine sønner, og hvor ville deres forældre have været lykkelige, hvis de så, hvad jeg ser. At se de to brødre vandre fordybet i samtale, meditere hver eftermiddag i dormitoriet, hjælpe alle pilgrimme på deres vej, og hjælpes ad med at lave mad har rørt mig dybt. Ekstra plus: De snorker ikke.

Nogen rolig nat har vi dog ikke haft, for ved midnat kunne taget på det nybyggede herberg ikke klare mere asturisk regn. Regnvandet spulede ud gennem lampen i loftet, og der var en sø på gulvet på no time. Det hele var så uventet og absurd, at vi fik grineflip på tysk, alt imens vi flyttede vores ting i sikkerhed.

Efter to timers morgenvandring er jeg ved en skillevej: Nedenom dalen eller op over bjerget. Jeg vælger bjerget – den meget omtalte Hospitales-rute. Her er betagende smukt i morgendisen, og med køer og heste gående frit. Alligevel bliver dagen den hårdeste dag indtil nu. Mit humør går ligeså meget op og ned som landskabet - meget, skal siges.

Jeg passerer et hjerte med datoen 25. marts. Min fars fødselsdag. Med ét vejer min rygsæk det dobbelte, mit hjerte også, og med tårerne strømmende går jeg over bjergtop efter bjergtop. Jeg ville bestige syv bjerge, eller syv tusind, for en dag med ham. Selv efter 13 år er det stadig svært, tungt, ikke i orden at miste ham. Jeg var så ung og vidste ikke omfanget eller dybden af tabet. Nu er jeg ældre og mere klog på livet, og det lyser i neon for mig, alt hvad jeg kunne have gjort med ham, delt med ham, spurgt om. Alle de knus, jeg kunne have fået. Fuldstændig mismodig sætter jeg mig med køerne. Deres ro gør det i mangel af bedre ud for den følelse af tryghed og bagland, min far var.

På Caminoen står det meget klart, at vi har hver vores rygsæk, vi må bære. Passe på. Holde orden i. Vi kan smile på vejen, bakke hinanden op, lytte. Men rygsækken bærer vi selv. Og jeg får min over bjerget. Trygt nede på den anden side venter en storsmilende Kevin. Han var fascineret af min stædighed i aftes, da jeg vendte om. Og havde lyttet til Margaret Thatchers pointe. Så på trods af vejruddisgen var han vandret op på bjerget allerede i aftes og havde sovet alene der i telt. Mens tordenvejret passerede, havde han beroliget sig med at spille på fløjte, med regn og hagl trommende på teltdugen. Hver sine udfordringer, hver sin rygsæk og hver sine sejre på Caminoen.

DAG 5 Berducedo – (Grandas de Salime) – Castro 26 km Min Camino – mine valg

Livet her er én lang række valg. Et af de valg, jeg har flest gange hver dag, er selskabet. Oftest mit eget. Det er fantastisk selskab, når jeg flyver af sted, og tungt på andre tidspunkter. På en dag møder jeg typisk 10-20 andre pilgrimme undervejs, og valget er "følges eller fortsætte selv". Det er tankevækkende, hvor tydelig og forskellig menneskers udstråling er. Og hvor forskelligt det samme menneske er i dalen og på toppen. Med min camino-familie kan jeg se nu, om den psykiske rygsæk er tung eller ej. I dag. Nu. For det er den det ene øjeblik, og det andet ikke. Jeg havde bekymret mig for dagens etape med 1100 højdemeter nedad mod søen ved Grandas de Salime og gennem et større skovområde, der desværre brændte ned i april. Men fra morgenstunden og helt til eftermiddagen får jeg følge af en pilgrim, som fortæller fem timer på spansk om indre ro, yoga, meditation, selvudvikling, "naturaleza" (= natur, tror jeg) og "alma" (= sjæl). Jeg kan ikke sige meget, men lytter. Og gæt selv, om turen var hård? Nøøø, skovbrande er en del af livet. Smukke på deres egen fatale måde. Skoven vokser frem igen. Og man kan åbenbart godt gå ned ad bakken, uden at gå ned med nakken. Hvis jeg vælger det. Så i morgen: Alene igen. Det vælger jeg.

DAG 6 Castro – (Fonsagrada) – Padrón 23 km Vandrestave og venskaber

Gad vide, hvor mange krige vi kunne ende, hvis alle mennesker i verden gik en camino? Det fascinerer mig at være vidne til de venskaber, som Caminoen giver dag for dag på tværs af sprog, aldre og kulturer. Jeg glæder mig over at kunne så mange sprog. Tit ender jeg som tolken i det babelstårn af sprog, som en fælles pilgrimsmiddag er. I aftes havde jeg den glæde endelig at møde italienere:

Et ægtepar fra Bolzano. De er forældre til tre store børn, men har mistet deres mellemste søn i en MTB-ulykke. Her til morgen på sporet hører jeg pludselig "Mariiiiiiiiiia!!!! Stai beeeene??", og der er de igen med deres smilende øjne.

I dag er et vendepunkt. Vi er halvvejs på rejsen til katedralen i Santiago de Compostela. Og grænsen mellem Asturien og Galicien er passeret. De to regioner er ikke enige om hvilken vej, muslingevejviserne skal vende: I Asturien er centrum af muslingen katedralen, og strålerne symboliserer de mange veje dertil. I Galicien vender muslingen modsat og læses mere som en hånd, hvor håndfladen er der, hvor du er, og fingrene vifter dig hjælpsomt mod katedralen. Det siger mig, at vi aldrig ser livet med de samme øjne. Og at det er vigtigt at sætte sig i andres sted for at forstå.

Her på Caminoen går jeg med en pilgrimsvens vandrestave. Han er syg af kræft, og kan ikke gå camino nu. Jeg føler mig ydmyg over at tage hans stave med på Caminoen. De bringer mig tanker om hvad han går igennem. Der er

ikke meget jeg kan gøre. Men i Fonsagrada lægger jeg vejen forbi skohandleren og forkæler staven med nye dutter. Nu er de gladere, mere velplejede og bare ovenpå. Håber min ven derhjemme bliver det samme. Jeg sluttede i går med beslutningen om at gå alene. Det har Caminoen fattet! Jeg møder ikke en sjæl i løbet af dagen, og ankommer tidligt på eftermiddagen til et øde landhus, der er herbergeret i den lille flække Padrón. Ren retrohygge, og et af de efterhånden meget få herberger, der ikke er grebet af renoveringens grundige hånd. Nøglen sidder i døren, og jeg lister rundt alene på knirkende gulve og venter på lyden af de første ord på italiensk, tysk, engelsk, spansk eller hvad det nu bliver...

Det bliver italiensk. Jeg tror universet har en mening med hvilke mennesker vi møder på Caminoen. Jeg ser det sådan, at alle jeg møder har noget med til mig: Opbakning, udfordring (fx snorken), indsigt, perspektiv. Det italienske par, der kommer ind ad døren som de første, for eksempel. Siden vores søn fik kræft for nu fem år siden, har jeg skiftevis kæmpet imod angsten og levet med den i en form for våbenhvile eller accept. Det italienske par insisterer på livet, og har sammen gået igennem det, der er min livsangst: De har begravet deres søn. Det rører mig dybt at se dem bære deres sorg sammen, se dem grine på vejen, se dem samle svampe i skovbunden. Min egen angst bliver lettere i deres selskab, og jeg har ikke ord for den respekt og beundring jeg føler, når de byder alle os andre på pasta med svampe om aftenen. Jeg kan kun ydmygt håbe, at jeg på samme måde giver noget videre til dem, jeg møder på min vej.

DAG 7 Padrón – Castroverde 33 km

En horisont bag en horisont

Selvom jeg går alene, er jeg ikke alene. Når morgendisken putter sig her mellem de cantabriske bjerge, føles det som at vandre på skyerne. Min far elskede naturrens skønhed, og var som jeg meget visuel og en stor æstetiker. Især synet af en horisont bag en horisont bag en horisont fascinerede ham. Mit hjerte banker vemodigt, for her er så mange horisonter. Jeg nyder synet for os begge. Ellers smiler livet mildt på Camino Primitivo nu. Efter morgenens vandring på stille skovstier med solens lange stråler følger bjerg efter bjerg efter bjerg. Jeg og Ana fra Portugal har mange ting til fælles, blandt andet vores meget ringe stedsans. Så da sporet pludselig slutter på toppen af et bjerg, undrer det mig ikke at møde lige præcis Ana der... Vi går storgrinende den lange vej nedad til det rigtige spor igen sammen. En omvej på en times bjergvandring på Caminoens hårdeste etape, som går under navnet "Rompe piernas" ("Ødelægger dine ben"). Pyt! Det var det smukkeste syn... Ofte er livets omveje og krinkelkroge det hele værd.

DAG 8 Castroverde – Lugo 22 km Udebanen og hjemmebanen

Det hele startede med, at jeg i aftes hørte Tarzans stemme i telefonen efter mange dage. Den mand, jeg har vendt hele livet med de seneste fem år. Pludselig i dag føler jeg, at vi er for mange, og at alle snakker hele tiden her på Caminoen. Savner hans stemme, som er dyb på lige den måde, der får det til at suge i maven. Måske er det lige der, jeg får hjemve. Hjemve som en smertefuld længsel efter det "hjem", vores ægteskab og familie er. Det slår mig så tydeligt i dag, at det er det hjem, der tæller. Det er hjemme, jeg skal åbne mine sanser og arbejde på at forstå de mennesker, som står mig rigtig nær. For ligeså lydhør, nærværende og rummelig, som jeg er her, ligeså plaprende, flagrende og dømmende kan jeg være derhjemme. Her på Caminoen stopper jeg glad og gerne alt, hvad jeg har for, tager kameraet frem og gør mit bedste for at indfange skønheden i selv den mindste blomst. Håber jeg vender hjem med samme overskud og nærvær til hver enkelt blomst i vores sammenbragte cirkus derhjemme med seks børn tilsammen. At jeg lytter med ligeså åbent hjerte til Tarzan

derhjemme, som jeg gør til pilgrimmene her. For det er hverdagens lange bane, der virkelig tæller.

Jeg starter træt og sur på dagens korte 22 km mod Lugo, selvfølgelig irriteret over min venstre side, som griller i den insisterende sol. Indtil jeg indser, at en solbrændt venstre side er et vilkår. Sådan er det bare, når livets retning er mod katedralen i vest. Nogle ting, kan vi ændre, andre er vilkår. Så hellere bruge krudtet på de ting, jeg kan og vil ændre.

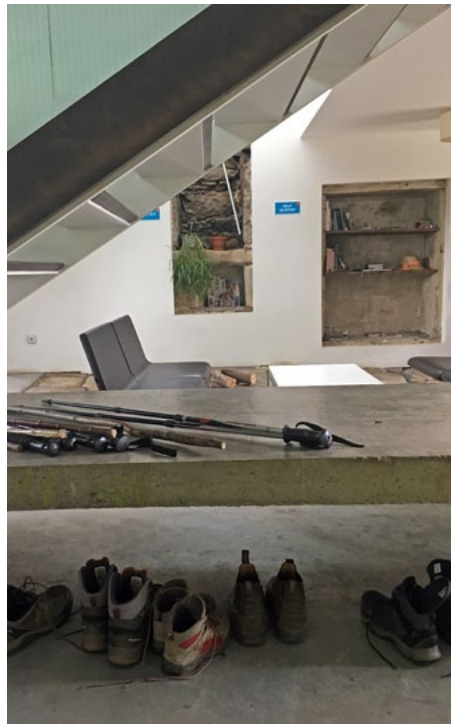
Langs dagens rute finder jeg eksempel efter eksempel på stridigheder om skiltningen. Et irriteret og stædigt menneske - eller flere - har konsekvent overmalet muslingevejviserne med spraymaling. Jeg reflekterer over behovet for at have ret - og rette på andre... Håber jeg kan stoppe mig selv, før jeg bliver mennesket med spraydåsen. Humøret vender. For jeg tænker, at savn betyder kærlighed. Lugo kalder, og jeg nyder at trave træt ind gennem bymuren i stor kontrast til byens som altid superstilede spanske kvinder. Beskidte vandrestøvler og spanske stiletter mødes.

DAG 9 Lugo – As Seixas 35 km Kedsomhed på Caminoen

Caminoen ved lige, hvad den skal sende os hver især, så vi kommer rundt om alle vores livs temaer og bliver klogere på os selv. Kedsomhed og rastløshed er tilstande, som volder mig mange kvaler og ofte bliver min fribillet til flugt – hvad end det er gennem mad eller gennem forhastede handlinger, når der bare skal SKE noget... NU. Til min gru åbner dagens camino sig kort efter Lugo sig som

en lang, lang asfalteret vej foran mig. Worst case, simpelthen worst case for en som mig: Jeg har alt for rigtig tid - ti timer - til at mærke, at jeg keder mig, og at det gør mig rastløs på en ulidelig måde. Jeg kan se hele himlen, og alt det regn, den vil byde ind med. Min bedste yoga-caminoven har netop i dag fundet en spanier at gå med. Ergo er jeg alene med min kedsomhed og mine forbistelser. Jeg konkluderer, at svaret ligger i mig selv – det er ikke meningen, at jeg skal holde andre ansvarlige for at holde mig i gang med eventyr – heller ikke mine kære derhjemme. Jeg skal selv. Jeg kan selv. Jeg vil selv. Pludselig er jeg igennem den første halve del af dagen – skovstierne og markvejene vender tilbage, solen vender tilbage, og jeg finder en seng på et smukt, arkitekttegnet municipal-albergue.

DAG 10 As Seixas – Salceda 40 km

Indvandrer på Camino Frances

I dag er dagen, hvor Camino Primitivos stille del når sin ende, og vi slutter os til den langt mere befærdede franske rute, Camino Francés. Det bringer vemod. Og erindringen om en helt bestemt dag i min barndom. Jeg stod i klasseværelset på Bordings Friskole, kiggede ud ad vinduet, ned i Nordgården, og tænkte: "Hvor er de søde og glade, alle de børn, der leger dernede". Så gik det op for mig, hvad jeg lige havde tænkt. Og jeg var ikke længere et barn. Nyt kapitel.

Det samme i dag: Primitivo slutter, den franske rute starter for os. Jeg ser mig tilbage med vemod. Her på Caminoen har jeg ofte fået store gaver, når jeg har vendt mig om og set tilbage ad sporet. De smukkeste udsigter og de klareste

tanker. Alt er perfekt, som det er. Jeg ville ikke ændre et skridt, hvis jeg kunne. I mange dage har vi som en lille familie gået i hinandens fodspor. Hjulpet hinanden med vabler. Forsvundne kontanter i bankomater. Skuldersmerter. Lånt hinandens vidundercremer mod dit og dat (de tyske er bedst!) Båret hinandens glemte sager videre til næste albergue. En dyb tryghed for mig at være i.

Det siges, at alle mennesker har noget, de er grundlæggende bange for. En grundangst. Min er helt klart det at være alene - risikoen for ikke at være elsket. Den har jeg fint taget i hånden her. Og nok især i dag. Alt var planlagt, så hele caminofamilien skulle mødes på et herberg og vandre i samme etaper de sidste to dage mod katedralen. Men planlægning er vist ikke lige os. Vi er spredt fire steder, jeg alene på luksusherberg 27 km fra katedralen. Det vil så sige, at jeg har gået omkring de 50 km i dag. Ikke planen... Alle mine forudindtagne meninger om den franske rute må jeg æde igen: Jeg går de sidste tre timer alene på sporet og synger. Forbi lukket efter lukket bar. I nummer fire bar har jeg held til at få dagens kun andet måltid, alt imens rengøringsdamen er i gang. Solen luner mine ømme fødder nu, og jeg kan det alligevel godt, det med at være alene.

DAG II Salceda – Santiago 30 km Hverdagens camino

314 km senere: Ligger i solen et af de freldeligste steder jeg kender: Pladsen foran katedralen i Santiago de Compostela. Intet andet sted i verden har jeg set så mange lange knus og så mange smil, så meget gåsehud og så mange tårer. Jeg nåede hertil i går i uforudset selskab: En italiensk præst, som hoppede fra, fordi han kom i konflikt med "gli uomini della chiesa" - kirkens mænd. Han skiftede spor og blev buschauffør i stedet. Han er den første, jeg har mødt på Caminoen, som er her af religiøse grunde. Den helt rigtige følgesvend til pilgrimsmessen. Mens jeg skriver disse ord, vandrers parret, jeg oplevede blive forlovet, ind. Flere kram. Flere tårer. På den smukke måde... Her er som at sidde på det smukkeste, blødeste tæppe, vævet af menneskers liv og historier fra hele verden, der fletter sig sammen. Jeg ved det allerede: Jeg vender tilbage hertil. Og nu er det, min vandring egentlig starter. Hverdagens camino.

Med børn på Caminoen

Der er mange oplevelsesmuligheder på Caminoen. Fx på en lille tur med sine børn som nu denne familie, der tog af sted – mest på børnenes præmisser.

af Peter Heini Glistrup

For en del år siden hørte vi om Caminoen fra nogle bekendte. Vi blev betaget af ideen og drømmen om at vandre. Det var i de år, hvor vores børn var helt små og knap havde lært at gå. Så det blev en drøm, der lå og ventede. Vi tænkte, at det var noget vi skulle gøre, når vores drenge var flyttet hjemmefra, eller når vi blev pensionister engang. Vores drenge er 10 og 12 år gamle.

Sidste vinter var de grå dage alt for grå, og drømme om sol og blå himmel tog form. Vi hørte om andre, der havde haft deres børn med på Caminoen. Vi besluttede os for at prøve den sidste etape fra Sarria til Santiago de Compostela sammen med dem.

Vi aftalte med hinanden, at det skulle være en familietur. Ikke en stropptur eller re-fleksiv stilleetur, men en tur, hvor det at være på vej var lige så vigtigt som det at komme i mål. Vi pakkede rygsække til os alle fire. Den stærkeste bar mest og den

yngste bar mindst. Vi planlagde 7 vandre-dage og dermed 16½ km i gennemsnit pr dag.

Vi trænede ikke noget særligt hjemmefra, men købte vores fodtøj i god tid, så det var gået til inden turen. Vi bestilte plads på et herberg i Sarria hjemmefra, så vi havde et sted at ankomme.

Det regnede, da vi ankom med bussen til Sarria og bjergene tog sig næsten farlige ud i de regntunge skyer, der spejlede sig i vandpytterne. Men som forløber for alle andre vi mødte, kom vi i snak med en ældre, meget venlig kvinde, der viste os vej gennem de stejle gader op til herberget.

Vi ankom sent og var trætte. Husmoderen var stolt over at tegne vores pilgrims-pas med svungne bogstaver, til stor glæde for vores drenge. Vi sov som sten den nat og mødte ingen af de berygtede bedbugs. :)

Den næste morgen brugte vi lang tid på at

Pilgrimslivet

få wise pilgrim app'en til at virke og følte os ret fjollet over ihærdigheden, da vi opdagede hvor nemt det var at finde vej. Vi voksne følte en iver efter at gå til og få nogle kilometer i skoene. Men behovet for pauser var større hos drengene, end det var hos de voksne. Det blev en øvelse i at slippe utålmodigheden og finde hvilen i at være på vej. Hjemmefra tænkte vi, at vi sagtens kunne gå 16-17 km hver dag. Men efter den første dags vandring på Caminoen indså vi at det er anderledes at gå i bjerge end i de flade jyske skove.

De fleste dage fik vi dog gået ca. 20 km. Vi gik fra kl. 9 om morgenen, så var de hurtige pilgrimme væk, og vi havde fået pakket alt ned igen. Vi ankom til næste herberg ved aftensmadstid.

En dag oplevede vi, at der ikke var plads til os i herberget, og at der var lukket i alle

caféer. Men der var ikke langt til den næste seng, og at få chokolade og croissanter til aftensmad er også godt.

Vi fandt hurtigt ud af, at det var vigtigt for drengene at have wifi på caféerne, hvor vi holdt pauser, og det var der heldigvis de fleste steder. Her kunne de tale med deres kammerater over diverse sociale medier og spille spil på telefonerne, hvilket var en tiltrængt mental pause fra alt det ukendte omkring os.

Der var timer hvor det var tungt at gå - fx i haglvejr og heftigt regnvejr. Men vi fandt på rim og remser, der passede til regnen og holdt humøret oppe. Vi fandt ud af at tale humøret op i stedet for at tale det ned. Det var nemmere at gå på "Vi glæder os til at nå frem" end på "Hvornår er vi der?!"

Naturen omkring os var en evig kilde til "wow!", "nøj!" og "se lige!" Det var fantastisk at vende sig om for at kalde på en af drengene, og så se, at han stod lige og måtte tage et foto af den smukkeste udsigt over enge med får og bjerge i horisontlinjen. Særligt da vi kom til de store eukalyptusskove, blev vi overvældet af dufts- og synsindtryk.

Det bedste ved vores tur var alle de timer, hvor vi ikke gjorde andet end at snakke og gå. Naturen og medpilgrimmene gav mange samtaleemner, som vi aldrig har fundet frem til før. Samtaler om forskellige kulturer og skikke, om hvor meget man går i bad og ikke går i bad, om hvor meget fødder lugter, når de går langt. Vi undrede os også over de katolske kirkegårde, som vi passerede. Vi kiggede på de forskellige medpilgrimme fra hele verden, og talte om hvorfor mon de gik her sammen med os. Verden er stor og forunderlig.

På alle herberg, cafeer og turiststeder blev vi modtaget venligt og imødekomende. Vores drenge øvede sig i engelsk og fik kendskab til det spanske. Dagligt prøvede vi at forstå glosers og sammenhænge. Vores drenge var meget begejstrede for maden vi fik. Håndskårne pomfritter og øko-koteletter var som himmelmad efter en lang vandredag. Friskpresset juice var en god kickstarter til morgenmad og kaffe fik vi voksne i rigelige mængder.

Det var overvældende at gå ind i Santiago de Compostela. Vi havde klaret det og vidste, at vi kunne have klaret mere endda. Vi er alle enige om, at det ikke er sidste gang, vi vandrer sammen på Caminoen. Verden er jo stor og fyldt af vidunderlige steder. Men nok ingen som Caminoen.

Vandrestave som håndbagage?

For at være sikker på at få alt sit grej med sig på Caminoen, har mange af os vænnet os til at medbringe vores rygsæk som håndbagage. Et problem er her vandrestave, som flere og flere af os aldrende pilgrimme sværger til. Må det komme med i håndbagagen?

Svaret svæver lidt i vinden. Det er et område, der er udsat for løbende ændringer. Derfor er det klogt at undersøge det inden man går gennem sikkerhedskontrollen i lufthavnen.

For øjeblikket er der ingen problemer i Danmark og Spanien. Men der er et problem, hvis man køber en flybillet med mellemlanding i Storbritannien. Carsten Maegaard fortæller, at han for nogen tid siden havde en korrespondance med de engelske transportmyndigheder om, hvorfor det er forbudt at tage vandrestave med som håndbagage i fly, der mellemlander i Storbritannien, når det er tilladt i andre europæiske lufthavne.

Det korte svar er, at det har de britiske myndigheder besluttet, fordi det kan vurderes lokalt i hvert land. Derfor skal du indskrive dine nye, dyre vandrestave som egentlig bagage hvis du flyver via britiske lufthavne.

Du kan evt. undersøge hvad det koster at indskrive dem som bagage, set i forhold til hvad det koster at købe et par nye i Spanien, hvor de ikke er dyrere end i Danmark.

Et afsides herberg, hvor alle caminoer mødes

Refugier – herberger – er forskellige. Her er beretningen om et helt specielt ét af slagsen. Og ikke mindst om dets karismatiske grundlægger og vært.

af Ole Ankjær Madsen og Suzanne Schytt

Vi kom første gang til Ernesto Bustios herberg i landsbyen Güemes, Cantabriens, en varm aprildag i 2012. Vi havde vandret ca. 29 km siden Santoña og følte os lidt på hælene. Vi kunne have fundet et herberg i San Miquel de Meruelo efter 21 km, og næste dag fortsat vores vandring langs havet ca. 17 km til den lille færge til Santander.

Men vi havde hørt og læst om herberget i Güemes – det skulle være noget særligt. Så vi fortsatte endnu nogle kilometer, selvom vi næsten var ved at opgive, da vi ifølge skiltningen skulle dreje af fra landevejen og vandre endnu 4 km ind i landet. Albergue de abuelo Peuto ligger ikke på den oprindelige pilgrimsvej og er en omvej for dem, der haster mod Santander.

For et par år siden truede Cantabriens regering med at genetablere den historiske pilgrimsvej, som gik igennem Ajo, og ville forbyde skiltning med gule pile til Güemes. Men at gå den ekstra omvej – gule pile eller ej – skulle blive skelsættende for vores caminovandring.

Omsider, efter en stejl opstigning, trådte vi ind i Albergue de Abuelo Peuto's kølige halvmørke og blev modtaget i døråbningen af en venlig person, som rakte os hver et glas koldt vand. Åh – det trængte vi til, og det markerede samtidig en holdning: Her er du velkommen, og vi tager hånd om dig.

Budskab til alle vandrere i livet

Vi fik anvist vores sovepladser i en af de hyggelige små sovesale, og fik samtidig besked om, at der snart var samling i "pilgrimssalen". Et stort rum med Ernesto Bustios mange fotos af pilgrimme, som tidligere havde været på besøg, vinterens ungdomslejre og andre sociale begivenheder, som finder sted her året igennem.

Her mødte vi så for første gang Ernesto Bustio, katolsk præst, socialarbejder, fotograf, herbergsbestyrer, sjælesørger for sine sognebørn, men også for mange pilgrimme, som har ondt i livet.

Hver aften, før maden, kalder Ernesto de pilgrimne sammen, der den dag har fundet frem til hans herberg. Som de fleste af pilgrimne troede vi ved første besøg, at han kaldte til bøn. Men Ernesto nævner aldrig Gud, Jesus, Jomfru Maria. Han taler om vejene – los caminos – livets veje, både de fysiske og de indre – og vi, de lyttende, taler han til som vandrere i livet – ikke som pilgrimme i kristelig, katolsk forstand. Los caminos går langt videre end katedralen i Santiago.

Åben for alle slags tro

Ernesto har et budskab til alle – såvel ateister som troende, uanset hvilken religion, de bekender sig til. Og i løbet af hans fortælling, forstår man pludselig meningen med det digt, som hænger i glas og ramme ved herbergets dør, skrevet af den andalusiske, islamisk-sufiske filosof og digter Ibn al Arabi, (1165-1240):

“...Mi corazón acepta todas las creencias. Prado es para las gacelas y convento para el monje, templo para ídolos, Kábila para peregrinos, tablas de Torá y libro del Corán. Profeso la religión del amor doquiera cabalguen sus monturas, pues el amor es mi sola religión y mi fe...

Mit hjerte er åbent for alle slags tro

en eng for gazeller

et kloster for kristne munke

et tempel for afguder

pilgrimmens Kaba

Toraens tavler, Koranens bog

Jeg bekender mig til kærligheden

hvor dens kamelkaravaner end drager hen

dér er min eneste religion og min tro.

Kærligheden til livet

- til medmennesket, naturen, den jord vi lever på – det er Ernestos budskab.

Den kærlighed skal praktiseres ved hele tiden at vandre mentalt og fysisk gennem livet med åbne øjne, åbent sind, lytte, lære, forstå, favne – hver dag vælge sin vej, åbne nye veje. Så han starter med at fortælle om de veje, vi lige har gået siden Santoña. De kan umiddelbart forekomme os pilgrimne idylliske, men sandheden er, at områder ved kysten med et rigt fugleliv er ved at blive ødelagt af turisme og hotelbyggeri, og Nordspaniens tusindvis af hektarer med velduftende eukalyptusplantager, som giver kølighed til vandrerne, er privatkapitalistiske investeringer, der giver hurtig profit, men efterlader jorden udpint og ubrugelig til agerjord i mange år frem. Gør ikke din pilgrimsvandring til en romantisk parentes i dit liv – forhold dig til den virkelighed, der omgiver dig. Naturen og miljøet er alles ansvar.

Fra hyrdedreng til præst

Han fortæller også om sin egen livsvandring, siden han blev født i 1937 her i herberget, som engang var abuelo Peutos (bedstefar Peutos) lille gård. 1937–39 rasede den spanske borgerkrig, og den anden verdenskrig fulgte snart efter, og ramt af fattigdom og arbejdsløshed brød hans forældre op fra gården i Güemes i 1946 og drog til Katalonien, hvor det lykkedes at finde arbejde. Den 9-årige Ernesto fik arbejde som hyrdedreng, et arbejde, som gennem opvæksten både lærte ham glæde ved naturen og ensomheden og samtidig vakte hans interesse for mennesker og livsvilkår i landsbyerne. Her mødte han missionærer, som vakte hans lyst til at blive præst. Ikke en præst i Franco-tidens ”national-katolske” forstand, som fordømte præsters forholden sig til social og politisk retfærdighed. Ikke

en præst, som prædikede dogmatisk om synd og dommedag, men en cura obreiro – en præst, som arbejdede sammen med sine sognebørn, delte deres vilkår og støttede dem. Han kunne knap nok læse og skrive, da han startede på præsteseminariet i 1951, men gennemførte de akademiske studier til 1959, og arbejdede fortsat ind imellem som hyrde eller med forefaldende landbrugsarbejde, bl.a. i Andorra.

Elev hos hyrderne

I 1963 blev han ordineret og fik tildelt sit første embede i Tresviso – et lille isoleret hyrde- og minearbejdersamfund højt oppe i Picos de Europa, hvor mistæksomheden mod den katolske kirke var stor på grund af dennes alliance med Franco-styret. På et billede i pilgrimssalen hænger et billede af den 6 km lange, smalle, bjergvej til Tresviso, som snor sig op i svimlende højder, op over ørnenes kredsen, op over skyerne. Dengang den eneste forbindelse mellem Tresviso og omverdenen. Op ad denne camino vandrede han til et embede, ingen andre ønskede. Men Ernesto var entusiastisk. ”Jeg kom til Tresviso, som 25årig, fuld af ideer og kun lidt erfaring som præst. Erfarede hurtigt, at min tillærte akademiske kultur var meget fjernt fra hyrdernes og minearbejdernes kultur. Jeg blev deres elev, her lærte jeg solidaritet og åndelig styrke.”

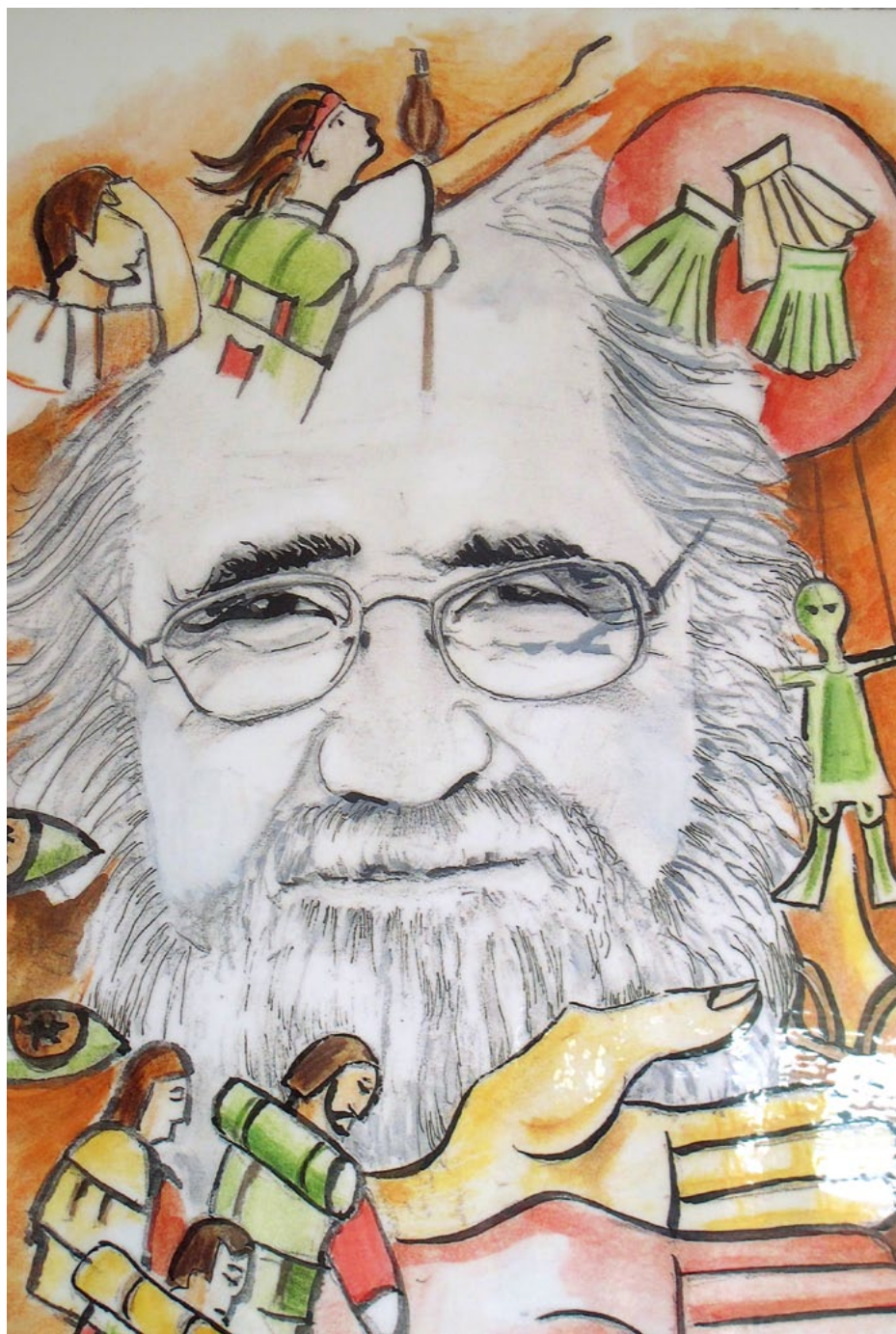
Respekten og kærligheden til det lille samfund og dets mennesker har han med sine fotos og beskrivelser udmøntet i det værdifulde antropologiske værk: ”Los Ultimos Pastores”- de sidste hyrder - skrevet i samarbejde med hans nære ven, antropologen José Luis Casado Soto.

I menneskets tjeneste

Efter 5 år i Tresviso, førte Ernestos camino ham i 1969 til storbyen Santander, til et nyoprettet sogn i forstaden San Francisco. Til betonblokke i 4 etager, dårligt, ufærdigt spekulationsbyggeri beliggende mellem jordbunker og affald, uden plan for indretning af området mellem blokkene. Et slumkvarter beboet af fattige jordløse bønder og sydamerikanske immigranter. Han gav afkald på præstebolig, ønskede blot en delejlighed.

Der var endnu ikke noget kapel i området, og det passede Ernesto fint. Han ønskede ikke at blive præsenteret første gang for beboerne ved en gudstjeneste, som sædvane var. Mens han satte gang i bygningen af et kulturcenter- mødested med kapel, fik han tid til at lære beboerne at kende. Ernesto fik snart samlet andre præster og lærere omkring sig, og så begyndte arbejdet med at give beboerne håb, selvrespekt og vilje til forandring og organisere frivillige arbejdsteam, som startede helt fra bunden med oprydning, renovation, reparation, bygge legepladser til børnene, plante træer og blomster. Der dannedes klubber for børn, unge og voksne til leg, sport, oplevelse, sommerlejr.

På et andet plan begyndte kampen for økonomien. For at lægge moralsk pres på bystyret i Santander for at levere kommunale services til området, for at åbne fonde til videreudvikling, alt sammen vanskeligt på et tidspunkt i 1960-70'erne, hvor Franco-styret brugte en stor del af statens resurser på turistindustriens ferieboliger, hoteller.

Ernesto udgav i 1970 det første nyhedsbrev til alle beboerne om de nye aktiviteter.

Her skrev han: "Vi starter nu med at vandre ad en lang ukendt camino, uden bestemte endemål og med den usikkerhed, enhver vandrør oplever. Men lad os aldrig mangle: Kampånd, vilje til dialog, søgen efter sandheden – og vedblive at vandre. Så vil vi nå langt".

Livets universitet

Ernesto slutter sin daglige tale til pilgrimmene med at tage os videre ud på rejse i det, han kalder "Universidad de la vida" - livets universitet.

Hvorved han forstår, at man rejser ud, møder mennesker i andre kulturer og samfund, ikke ved at betragte dem, men ved at slå sig ned i perioder, arbejde, leve sammen med dem og dele deres kår. For ham er denne lærdom mere relevant og virkelighedsnær end den, man opnår bag et traditionelt universitets tykke mure.

Han har kørt Sydamerika, Nordafrika, Mellemøsten og Indien tyndt i en gammel landrover, som kan bese ved hans herberg. Udvalgte fotos fra hans omfattende samling (i alt 80.000 dias!) ses hænge rundt om i herberget. Han har arbejdet sammen med mennesker i vidt forskellige kulturer som landarbejder,

minearbejder, tømrer og murer, altid med den holdning, at livet ikke handler om et abstrakt forhold til Gud, men et konkret forhold til de mennesker, der krydser hans vej.

Ernesto fortæller ikke helt, som vi giver det ovenfor – han bruger næsten ikke "jeg"- kun "vi" – har et ydmygt forhold til sin ledende rolle. Men det sker, at hans foredrag om aftenen overtages af hans ven Bernardo, når han er optaget andetsteds.

Så får vi at vide, at hans holdninger også har krævet personligt mod. Ernesto var ikke populær hos Franco-styret, og da han efter årene i Tresviso og 25 år i San Francisco blev inviteret til at modtage en pris for sit sociale arbejde på rådhuset i Santander, stod det i stærk modsætning til hans ophold på rådhuset i Franco-tiden. Dengang stod han til afhøring med håndjern på.

Bernardo har i øvrigt en ledende stilling i det nærliggende fængsel i Santoña, og nogle af fangerne bliver udsluset ved at arbejde nogen tid i Ernestos herberg. Det er også en del af det sociale arbejde.

Albergue de abuelo Peuto

Ernesto blev sognepræst i Güemes - Bairey i 1995, efter ca. 25 år i San Francisco/Santander. Bedstefar Peuto's lille gård var stadig i familiens eje og blev restaureret og udbygget hen ad vejen,

bl.a. af mange frivillige, eftersom gården og jorden omkring den blev brugt til sommerlejre for børn og unge i San Francisco-årene. Nu blev den atter Ernestos bolig, dvs. kun i et lille værelse – re-

sten står til rådighed for sognebørnene i Güemes-Bareyo, og diverse humanitære, kirkelige ngo'er, men er først og fremmest pilgrimsherberg med plads til ca. 60 overnattende mellem april og oktober.

Albergue de Abuelo Peuto er langt mere end et godt måltid til aften, en seng og morgenmad mod donation. Venlighed og åbenhed strømme i møde fra Omar, Ernestos daglige bestyrer, og de frivillige kvinder og mænd fra sognet, som sørger for mad og praktisk arbejde.

Og ikke mindst Ernesto selv, som med sin ovenstående fortælling dagligt møder pilgrimmene, spiser sammen med dem, taler med så mange, han kan nå, hvis ikke han er optaget af embedsopgaver andetsteds. Han har øje for hvilke pilgrimme, der har det dårligt, og instruerer sine frivillige i at yde omsorg også for pilgrimme, der af fysiske eller psykiske grunde ikke magter at drage videre næste dag. Vi fik på et tidspunkt ansvar for to deprimerede unge - en kvinde fra Sydkorea og en mand fra Israel. De fik lov at blive i 5 dage, for at kunne få lettet sindet ved samtaler med os, og for at israeleren på trediedagen, kunne markere det jødiske nytår i herbergets åbne miljø.

Ernesto taler kun spansk, men inddrager oversættere blandt de fremmødte pilgrimme og undersøger også om nogle af pilgrimmene kan bidrage med musik og sang, der som Ernesto siger det, kan nå fra hjerte til hjerte på tværs af alle sproglige og sociale skel.

Og det var netop gennem musikken at vores bekendtskab – og senere venskab – med fader Ernesto opstod.

Musikkens magt

Da vi første gang i 2012 nåede frem til Albergue de Abuelo Peuto, fulgtes vi med belgieren Jan, som spillede fløjte. Selv medbragte vi – og medbringer fortsat - en guitar hængende på siden af rygsækken som et absolut nødvendigt rejseudstyr. Suzanne taler spansk, Ole spiller guitar, og vi kan begge synge. Om aftenen efter maden blev vi alle tre bedt om at give et par numre for pilgrimmene, Ernesto og herbergets frivillige medarbejdere.

For Jan var det en del af hans camino at spille i de kirker, han kom forbi, men i mange tilfælde fandt han en låst dør. Det fortalte han til Ernesto, som foreslog, at vi lavede koncert i hans to kirker næste eftermiddag i stedet for at drage videre. Tilhørerne var ham selv, nogle af de frivillige og tilfældige forbipasserende.

Vi blev inviteret til at komme tilbage og tilbringe nogle dage i Güemes, når vi havde tilendebragt vores Camino. Det er siden blevet til fem forskellige caminovandring, og hver gang er vi vendt tilbage til Güemes de sidste 4-5 dage af vores rejse. Så glider vi ind som en fast bestanddel af herbergets frivillige team. Gør rent i sovesalene, baderum og toiletter, hjælper til i køkkenet med madlavning og afrydning. Samt med at oversætte mellem Ernesto og ikke-spansktalende pilgrimme med problemer. Men Ernesto lægger vægt på, at det er vores vigtigste opgave at spille og synge for pilgrimmene om aftenen.

Musik fra hjerte til hjerte

Anden gang vi besøgte Güemes, inviterede Ernesto os til at synge i sin sogne-

kirke, hvor han skulle forrette et bryllup. Ernesto havde forinden foreslået brudeparret at få et musikalsk indslag, hvilket normalt ikke hører til vielsesceremonien. "Vi synger jo ikke salmer", indvendte vi. "Det skal I heller ikke", sagde Ernesto, "I skal bare synge fra hjertet". Så sang Suzanne "Gracias a la Vida", og sammen sang vi "Will you go, Lassie, go", en skotsk forårs- og kærlighedssang. Der er det særlige ved at synge skotsk og irsk, at folk i Nordspanien regner sig for at være keltere og være i slægt med skotter, ire og folk i Bretagne.

Ernesto tager også hånd om sine frivillige og lader dem opleve dele af sin livsfortælling. Vi har to gange vandret ad stien op til Tresviso fra bunden af dalen. Første gang var Ernesto på grund af sygdom blevet kørt derop, næste gang vandrede han derop sammen med os og andre frivillige. Vi har også været med ham i San Francisco, og set resultatet af den folkelige organisering: Et attraktivt, grønt og blomstrende boligområde med mange fællesfaciliteter og aktiviteter.

At vandre fra mørke til lys

Ernesto er ikke færdig med at vandre – således som han forstår vandring i livet. Da vi kom første gang i foråret 2012, var man i gang med at bygge en lille ottekantet bygning, inspireret af en samisk kåte. En "ermita" til fordybelse, meditation, bøn – uden religiøse symboler, som pilgrimmene kan besøge i løbet af dagen eller efter aftensmaden. Da vi kom igen om efteråret, var bygningen færdig, og vi var med til at spille og synge til festen, Ernesto arrangerede for den håndværker, der havde stået for arbejdet. Rummet var nøgent – der var kun en bæk langs

væggene. Året efter var seks af væggene udsmykket med malerier af latinsamerikaneren Cerezo og sentenser af den brasilianske biskop Pedro Casaldaliga. Malerier og tekst skildrer Camino de la Vida – livets Camino. Fra en mørk, blind, indadvendt tilstand hos mennesker, som er marionetter i forbrugersamfundet, til bevægelse, vandring ud i naturen, ud blandt medmennesker med åbne øje og fremstrakte hænder. Pilgrimsvejen deler sig – nogle pilgrimme følger de gule pile uden at ænse, hvad der sker omkring dem, andre standser og ændrer retning for at kunne hjælpe et medmenneske i nød. Derefter samles de omkring et bord, deler hvad de har med hinanden, og fortsætter med at vandre sammen mod klarhed og lys. Med Casaldaligas ord: For den, der vandrer, står solen altid op, at vandre er gå gennem natten, fuld af håb, og hver dag opdage livets sandhed og kærlighedens vej".

Et herberg, som åbner nye caminoer

Med sit herberg, som han ikke længere ejer, men har omdannet til en selvejende institution, med sin ngo "Brezo" (lyng), som bl.a. støtter de jordskælvsramte i Haiti, med sin livsfortælling, med Ermitaéns malerier – udfylder Ernesto den livsopgave, han betragter som sin vigtigste: At åbne nye caminoer for mennesker, som ønsker at vandre den lange, udfordrende vej mod utopien: En bedre verden, medmenneskelighed, lighed, solidaritet.

Vi har vandret Camino del Norte et par gange, Camino Portugues, Camino Primitivo, Camino Ingles – hver gang har vi vandret til katedralen i Santiago og vi-

dere til Finisterre. Vi har haft betagende, bevægende oplevelser og møder med mennesker hver gang. Men ingen steder har vi i den grad fundet det, der for os er camino-vandringens sande mening, som i Ernestos herberg og personlige eksempel. Når vi tilbringer vores pilgrimsvandringens sidste uge som frivillige i Albergue de Abuelo Peuto, bliver alle vores oplevelser samlet og perspektiveret, og vi får inspiration og kræfter til valget af caminoer i vores eget liv – hvad enten det drejer sig om politiske valg, frivilligt arbejde i Dansk Flygtningehjælp, Venligboerne eller Amnesty International. I september skal vi gå Camino for sjette gang. Vi har p.t. ikke fastlagt ruten, men vi glæder os til at komme til Güemes,

besøge Ernesto og arbejde i herberget endnu en gang.

Note: Ernestos niece Marina Hervás Muñoz udgav i 2016 en bog om Ernestos liv: *Experiencias de un caminante*, forlag La Vieja Era. **www.laviejaera.com**

Castelo de Pampre

Vi har tidligere – i Pilgrimmen nr. 22 fra 2012 – fortalt om Castelo de Pampre – en mulig omvej på Caminoen. Nu er et besøg på denne galiciske borg blevet endnu mere indbydende, da også dets indre er blevet åbnet for publikum.

af Henrik Friediger

Midt i det allergrønneste Galicien ligger den skønneste borg: Castelo de Pampre og minder om mere ufredelige tider på Caminoen mod Santiago de Compostela.

Castelo de Pampre besøges lettest ved at gå derud fra Palas de Rei. Der er ca. 8 km gennem et par skønne galiciske landsbyer og smukke landskaber, som man har helt for sig selv. Det er nærmest en slags hviledag, man på den måde kan tage på Caminoen, før man fortsætter videre af de befærdede pilgrimsveje. Måske kan man endda kombinere turen med et ophold på Hotel Balneario Oca Rio Pampre, der skulle have termiske bade og andet i wellness-kategorien og ligger lige i nærheden.

Indtil for nylig var Castelo de Pampre i privat eje, men er nu overtaget af det offentlige, der har forestået en gennemgribende restaurering og forsynet borgen med et lille museum, der fortæller om borgen og dens betydning for området.

Jeg husker, at jeg beskrev borgen som et torneroseslot, som det lå dér aflåst og med vedbend krybende op ad murværket. Det gælder ikke længere. Det er som om restaureringen har taget noget af fortryllelsen væk. Tilbage står det rene murværk og der er skabt adgang til borgens forskellige rum ved etablering af en metalstruktur med riste og trapper i metal, som publikum kan bevæge sig rundt på – og også nå helt op i tårnet. Men

hvad restaureringen så giver til gengæld, er muligheden for at kigge hele bygningsværket rigtig efter i sømmene.

Man kommer først ind i en bygning, hvor der er et lille museum, der fortæller om historien. Selve bygningen har været beboelse for den ældre greve, der var den sidste beboer – selve borgen duer slet ikke som bolig med sine bare stenmure.

Da jeg besøgte Pampre i begyndelsen af maj, var jeg alene på stedet sammen med de to kustoder. Der var således rigelig plads til at nyde stedet.

Først museet. Her er der på moderne museumsvis og med brug af plancher og digitale skærme en let indføring i borgens historie og betydning for området sammenstillet med den store spanske historie. De ældste dele af bygningsværket er

et kapel fra slutningen af 1100-tallet, men det store tårn i midten stammer fra slutningen af 1300-tallet og først i midten af 1400-tallet står bygningen færdig og der bliver efterfølgende arbejdet videre med de ydre fæstningsværker.

Man får at vide, at normaltstanden i middelalderens Galicien var en stadig rivalisering mellem stormænd og ufred var dagens orden. Ligeledes indføres man i de forskellige stænder – der fremhæves tre:

Talerne: de, der beder – præster og hele gejstligheden.

Krigerne: de der slås – soldater i sold hos de stridende fyrster, hvoraf greven på Pampre var én af dem. Det er dem, der sørger for 'lov og orden' – gennem stadig kamp opretholder magtbalancen i samfundet.

Omveje på Caminoen

Arbejderne: de der producerer: bønder, håndværkere, fiskere. De, der er flest af og som brødføder gejstligheden og adelen og deres håndlangere og landsknægte.

Museet fortæller kort om pilgrimsvejen gennem området, der i den ældste pilgrimsguide, Codex Calixtinus, beskrives som frugtbar og med rigelige afgrøder, skønt og grønt – og beboet af mennesker, der er hidsige og stridslystne.

Og endelig vises der noget om de redskaber, som blev brugt til at bygge borgen med. Hamre og mejsler.

Selve borgen er som sagt noget affortryllet. Det, jeg nød mest, var muligheden

for at komme helt tæt på murværket, hvor håndværkerne havde indhugget deres mærker, der vist nok er beviser på, hvor langt de hver især er kommet, og hvad hver især har bidraget med. Der er 100-vis af disse mærker.

Udsigten fra midtertårnet er skøn. Man ser til fulde borgens strategiske beliggenhed for enden af en slugt. Normalt er sådanne borge placeret på toppen af en bakke, hvorfra, man kan skue vidt. Sådan er det ikke her, hvilket umiddelbart undrede mig, men naturligvis har borgherrene og deres håndlangere vidst, hvad de gjorde. Pampre er ikke let indtagelig – og historien melder heller ikke noget om, at den har været erobret – købt og solgt, men ikke erobret.

Omveje på Caminoen

Mens man besigtiger borgen fra det nybyggede metalskelet, der fylder hele det indre og noget af det ydre murværk, kan man få nogle gode kig. Og også blive lidt fortryllet – den ældste del af borgen består af en kapel, som kun kan ses udefra. Det er fra sidste tredjedel af 1100-tallet og viet til Sankt Peter. Facaden har en portal i romansk stil – aner man en mozarabisk indflydelse? – og man kan ane et simpelt stenalter.

Noget mere bizart er der afdækkede stengrave på pladsen foran tårnet, men indenfor murene. De er dog noget oplevelsesødelæggende pakket ind i metaltrådbure.

Mens herremanden og hans lejesvende og skatteopkrævere er blevet væk i historiens gang, er den tredje stand stadig aktiv. På vejen tilbage til Palas de Rei gik jeg gen-

nem landsbyerne, der her ligget i området siden fordums tid. Her faldt jeg i snak med et par ældre bondemænd, der var ude og se til afgrøderne.

Den første mødte jeg i Ulloa, landsbyen der har givet navn til området – Ulloa Comarca. Jeg hilste ham og fortalte, at jeg havde været henne og se på Castelo'et, og udtrykte min glæde over, at han ikke længere var bundet til den høje herres luner og idelige plyndringer. Det gav han mig helt ret i. Han priste sin gode jord og fortalte, at han nu var gået over til økologisk drift – Galicien vil snart blive kendt om producent af fødevarer af særlig høj kvalitet.

Den anden, jeg talte med, var i gang med sin køkkenhave, hvor han fordelte husdyrgødning blandt kålstokkene. Også han begyndte at tale om økologi og de gode priser på kvalitetsafgrøder – samtidig med, at han beklagede sig over, at der ikke var nogle af hans børn, der havde lyst til at føre bedriften videre. Der var gode penge i den, men det var selvfølgelig hårdt arbejde – og de unge keder sig på landet og vil hellere bo i byerne, hvor der er flere forlystelser.

Så måske er bønderne ved at forsvinde i historiens mørke sammen med herremændene? Kommer man ud i de landsbyer, der ikke lige ligger på Caminoen og får liv og indtægter fra denne, virker det som om, det er en verden, der er ved at forsvinde.

Jeg kan kun opfordre til at tage sig en afstikker fra Caminoen, ud på omvejene, hvor nye og anderledes oplevelser ligger og venter.

San Julián de Samos

Så godt som alle der sidder med Pilgrimmen i hånden har travet mod Samos, efter sidste stigning krydset asfaltvejen, taget stien på den anden side af vejen og pludselig nede til højre set Samos klosteret dukke op i al sin væld. Det første munkekloster på din vej med pilgrimsherberg. Men hvad er det for et kloster og hvad er klosterets historie?

af Henrik Tarp

Overskriften er det korrekte navn på det kloster vi pilgrimme bare kalder Samos klosteret. Samos klosteret ligger i hjertet af Lugo-provinsen ikke langt fra den gamle pilgrimsvej der går fra Triacastela til Sarria over San Xil, der er den oprindelige pilgrimsvej. Altså når du kommer ud af Triacastela ved landevejen, skal der drejes til højre og ikke til venstre.

Men med tiden og specielt efter 1990 er det blevet moderne, for nu at bruge det udtryk, at gå over Samos. Her på klosteret blev der og bliver der stadig tilbudt ganske god overnatning samt vespermesse. Disse tilbud falder godt i hak med hvad den moderne pilgrim, ofte fjernet fra det religiøse liv, forstår ved indbegrebet at det at gå Caminoen, nemlig at overnatte på et kloster og komme til messe med munke. Derfor er Samos blevet et populært sted at overnatte på vejen mod Santiago de Compostela.

Nogle, men langt fra alle, aflægger klosteret et indre besøg, og det burde man nok gøre, al den stund at der overnattes på det ældste kloster i Spanien!

Klosterets oprindelse forsvinder ikke i tågerne, men det er tæt på fordi klosteret anlægges før monastiske ordner fandt indpas i den vestlige verden. Klosteret menes grundlagt omkring år 655. På det tidspunkt var det suerverne, en stamme der havde sin oprindelse i Nordtyskland, der herskede over denne del af Spanien. De trængte ind på Den Iberiske Halvø sammen med vandalerne i år 409. De var ikke kristne, men det menes, at de omvendte sig til kristendommen omkring år 550. Derfor kunne et kloster grundlægges så tidligt som i år 655. Det blev biskoppen i Lugo, Ermefredo, der tog beslutningen og fandt lokaliteten. Klosteret levede i sine første år under San Fructuosos klosterregler. Hans klosterregler bredte sig dengang over hele Den Iberiske Halvø. Da Fructuoso var en streng og også dengang yderst streng kristen, var hans regler ligeså. De blev senere afløst af Sankt Benedikts regler. Sankt Benedikt er grundlæggeren af Benediktinerordnen, der skulle blive den mest udbredte og kendte orden i datidens Europa. Benediktinerordnen fik jo også (i 1000-1200-tallet) stor betydning for pilgrimsvejen.

Klosteret, som det var normalt på den tid, gav opdragelse til kong (hertug) Fruelas søn, der senere fik navnet Alfonso II og tilnavnet Casto. Her kommer Pilgrimsvejen pludselig ind, lyslevende. Det var Alfonso II Casto (760-842) konge af Asturien, der som den første red til Santiago de Compostela for at bekræfte fundet af Jakobs jordiske rester og ligeledes ham, der rejste det første ydmyge kapel over graven. Og den vej han fulgte fra Oviedo til Santiago er den vej vi vandrer ad i dag. El Primitivo.

Klosteret gennemlevede fra ca. år 800 og de næste ca. 100 år en turbulent periode. Så voldsom at kong Ordoño II i året 934 så sig nødsaget til at komme med 17 munke fra klosteret Juan de la Peña, det kloster der ligger lidt fra Den Aragonesiske Vej ved Jaca, for at bringe skik på uordenen og samtidig indføre de benediktinske klosterregler, hvor leve-sætningen Ora et Labora (bed og arbejde) nok er den mest kendte.

I 1167 blev klosteret endegyldigt lagt ind under det store moderkloster i Frankrig, Cluny klosteret. Denne tilknytning til Cluny medførte at det monastiske liv i klosteret blev strammet op, og som samlet betød at klosterets betydning blev større hvilket kunne ses i de privilegier senere konger gav klosteret.

I begyndelsen af 1500-tallet brændte klosteret ned til grunden. Af den grund har vi i dag et kloster der har byggestilelementer fra renæssancen såvel som fra barokken. Dette ses særligt i kirken. Hele genrejsningen af kirken var først færdig i midten af 1700-tallet, da man havde færdiggjort facaden. Rester fra det første kloster er kun en dørbue, som findes i

det første kloastro. I selve kirken ser du statuer af Sankt Bernhard, Sankt Beda, Sankt Anselmo og Sankt Peter Damian. Alle benediktinske helgener. Det gamle kloastro er fra 1582 og det nye, der ligger syd for kirken, er fra 1689 og som samtidig er blandt de største i Spanien. I centrum af dette kloastro står en statue af Feijóo (1676-1764). Han blev benediktiner allerede i alder af 14 år og studerede teologi og filosofi i såvel León som Salamanca. Han skrev mange værker, som bredtes ud over Europa.

Under Den Spanske Uafhængighedskrig (1808-1814), en udløber af Napoleonskrigene, fungerede klosteret som hospital for de spanske tropper. Det gik hårdt ud over klosteret, der forfaldt og næsten blev efterladt i ruiner. 45 år efter vendte benediktinerne tilbage og i 1880, efter en genrejsning af klosteret indledtes i ny periode i dette gamle og ærværdige klostres liv. Klosteret blev nu så stærkt, at mange klostre i Galicien blev lagt ind under Samos, medens andre blev oprettet med direkte forbindelse til klosteret.

Den magt, klosteret endte med at have i begyndelse af det 1900-tallet, er endegyldigt forbi. Klosteret har stadig sine benediktinermunke, men de store indtægter fra gårde, landbrugsudbytte og andre klostre er slut. Nu får man sine indtægter gennem munkenes arbejde, undervisning f.eks. og fra tankstationen eller herberget.

Næste gang du skal overnatte på Samos, så gå lige ind i kirken, kloastro, buegang og første sal for at se på murmalerierne. Skulle du få lyst til at trække dig tilbage i stilhed for en periode, kan du leje dig ind på klosteret.

I Jesu fodspor

- en pilgrimsvandring rundt Galilæa Sø – og pilgrimsvandring mellem Jerusalem og Bethlehem

Du har før kunnet læse om Jesussporet i Israel i Pilgrimmen nr. 25 og 28. Her er endnu en artikel, der beskriver denne pilgrimsrute ud fra en individuel pilgrimsvandring. Der er gode ideer at hente, hvis du selv tænker på at foretage denne vandring – og forfatteren står gerne til rådighed med praktisk vejledning – se nederst i artiklen for kontaktoplysninger.

af Erik Hjulmand

Efter i maj sidste år at have vandret fra syd bredden af Po floden i Piacenza til Peters Kirken i Rom og i oktober at have vandret fra Lissabon til Katedralen i Santiago, lod det sig gøre, at jeg som 70årig også kunne sætte mine fødder i Begravelseskirken i Jerusalem efter en pilgrimsvandring fra Nazareth og rundt om Galilæa Sø og retur til Nazareth. En afstikker til Jerusalem og vandring derfra til Bethlehem og retur.

Torsdag den 24. nov. steg jeg på fly fra Kastrup om eftermiddag med kurs mod Ben Gurion Airport ved Tel Aviv. Vel ankommet i lufthavnen tog det 2 timers ventetid for at få indrejsevisum til Israel.

Næste morgen fredag den 25. nov. vandrede jeg de ca. 2 km fra mit hotel i Yafo Kvarteret til Hovedbusterminalen i centrum. Fandt her på 7. etage den grønne Egged Bus til Nazaret, en halvanden times kørsel (ca. 150 km) fra Tel Aviv op langs Middelhavet og derefter mod vest ind i Galilæa. Jeg havde bestilt hotel i Nazareth hjemmefra og fandt det ca. 1 km fra Bebudelseskirken og dermed ved udgangspunktet for min pilgrimsvandring i Jesu Fodspor – på 'The Jesus Trail'.

Selv om det var i slutningen af november, var det et dejligt vejr, 25C og solskin fra en klar blå himmel.

Dagen blev brugt på besøg i Bebudelseskirken - én af Mellemøstens største kirker, der i sit indre har den grotte der efter den kristne tradition var stedet for Ærkeenglen Gabriels bebudelse for Maria, at hun skulle føde Guds Søn.

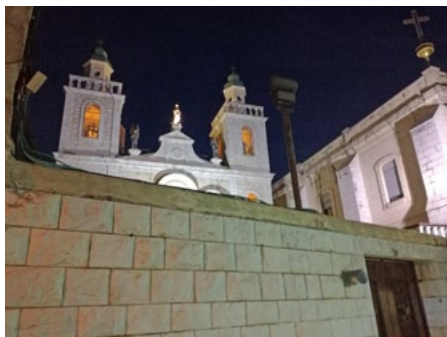

I umiddelbar nærhed ligger en mindre kirke over det sted, hvor Josefs tømrerværksted skulle have ligget. Og til et besøg i den gamle bydel med besøg i Den hvide Moske, blev det også til.

Den 26. nov. om morgenen startede jeg min vandring mod Galilæa Sø med første overnatning i Kfar Cana, (Kfar = landsby på hebraisk) bedre kendt af os som Kana – hvor Jesus gjorde vand til vin, da han var inviteret til bryllup. På vej ud af Nazareth besøgte jeg Nabi Saeen Mosque, der ligger på et højedrag lige uden for Nazareth.

Dagens vandring blev på 22 km og forløb gennem et meget kuperet, stenet og gruset landskab, igennem Zippori National Park med den byzantinske/romerske by Sepphoris med velbevarede mosaikker bl.a. Mona Lisa of the Galilee”.

Det skal nævnes, at der var ret mange højdemeter i dagens vandring. Alene ud af Nazareth gennem den gamle bydel skal man vandre 498 trin op for derefter at vandre ud af byen gennem 2 forstæder. I Cana ligger en katolsk kirke, Bryllupskirken hvor der efter overleveringen i kirkens krypt står et af de kar som blev brugt ved brylluppet i Kana.

Jeg overnattede på et B&B/herberg og her fik jeg både aftensmad og næste morgen morgenmad.

Den 27. nov. vandrede jeg 28 km til foden af Mount Arbel – til Moshav Arbel (moshav = landsby på arabisk). Vandringen var igen gennem et meget kuperet, stenet og for årstiden tørt landskab og vandringen var for halvdelens vedkommende ud gennem et landskab uden egentlig vandrestier, men fantastisk godt afmærket. Den øvrige vandring var på gode vandrestier og på mindre lokale asfalterede veje.

Dagens højdepunkt var vandringen op på Horns of Hattin – et dobbelt højedrag på ca. 150 m som danner aftegningen af et horn.

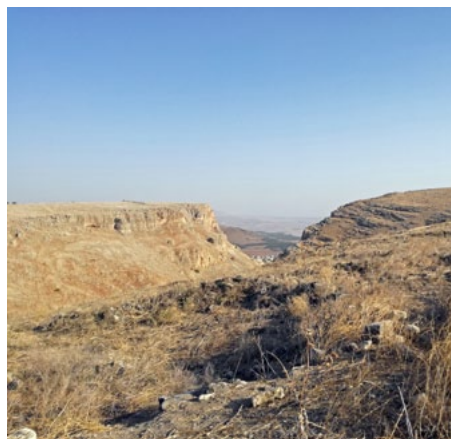
I år 1187 var der et slag mellem omkring 18.000 kristne soldater og 1.200 korsriddere og Saladins muslimske hær på plateauet nedenfor og på Horns of Hattin, hvor korsridderhæren stort set blev udslettet.

Oppe fra toppen af Horns of Hattin, har man en fantastisk udsigt og man kan derfra se Galilæa Sø.

Plateauet ligger lidt højere end kote 0 højdemeter, men trods det er der ligeledes en del højdemeter i dagens vandring. I Moshav Arbel overnattede jeg på et luksus ferie-ressort og om aftenen spiste jeg i restauranten og fik en udsøgt middag. Den 28. nov. var igen en flot morgen og op af dagen blev det i nærheden af 30°C med sol fra en klar himmel.

Dagen blev en udfordring, men det var kun på grund af min egen dumhed og ubetænksomhed. Vandringen blev på 26 km. Men det var nogle drøje kilometer at komme igennem.

Første udfordring var vandringen op til Mount Arbel.

Når man kommer fra øst ser "Bjerget" ikke ud af noget, idet man faktisk kun går 80 m op over 1½ km. Men når man kommer op på toppen – der i øvrigt ligger i Arbel National Park – så står man og kikker ca. 280 m ned på Galilæa Sø. Og den skal man så ned til.

Jeg valgte ikke at gå ned på vestsiden af bjerget ad først en indbygget jernstige og en smal sti med jernkæder til at holde sig fast. Som 70årig med 10 kg rygsæk og vandrestav, syntes jeg opgaven var en for stor risiko, så jeg traskede tilbage de 1½ km til Moshav Arbel og ville så tage et short cut over til en dalsænkning. I guidebogen stod der cykelrute. Og den var også markeret de først 25 m, så tabte jeg afmærkningen, da jeg gik til højre skråt 20 % ned og havnede 150 m nede ved et 2 m højt pigtrådshegn, der var mellem marken og den sti, der lå i et gammelt flodleje i dalsænkningen og som jeg skulle vandre på. Det skal her nævnes, at alle marker er indhegnet med solide pigtrådshegn, hvor der er mulighed hist og her at komme igennem ofte med en bred låge, der kan åbnes og lukkes. Men her var ingen.

Så jeg måtte tilbage 150 m op ad skråningen igen, og tilbage til udgangspunktet og vandre ca. 4 km omvej, for at stå på den anden side af pigtrådshegnet jeg ikke kunne komme igennem. Resten af formiddagens vandring gik så i flodlejet ned til Wadi Hamam, der ligger ca. 1 km fra søbredden og altså i kote -200 m.

Mount Arbel er interessant, fordi det nævnes i Biblen, at Jesus ofte talte til forsamlinger på søbredden under skrænten af bjerget.

Indtil mit overnatningssted, der i øvrigt lå 6 km uden for The Jesus Trail, var vandringeren dels igennem citrus- og banan-planter, grønsagsmarker og landbrugsarealer i et grønt og subtropisk klima ud til Galilæa sø. Men det var ikke nogen let vandring til trods for, at det var langs søen. Nej, vandring var på en sti der lå på skråningen øst for søen og i bakket terræn.

Da jeg skulle til mit overnatningssted, som var et ferieressort ved Vered Hagilil – denne gang et La Redo med heste og hestestalde, små hytter a la Landia og en stor restaurant, som lå i kote +150 m. Jeg skulle nu vandre knap 400 højdemeter op over en 4 km strækning. Og det var på en meget befærdet landevej med mange hårnålesving, hvor der i øvrigt kørte mange store lastvogne. Så dem, der kørte op gik jeg nærmest om kap med. Godt udslidt nåede jeg i hus lige før det blev mørkt – det bliver det også tidligt på denne årstid i Israel. Dejlig aftenmad i restauranten afsluttede dagen.

Den 29. nov. startede jeg ud før restauranten og receptionen blev åben, så jeg fik ikke spist morgenmad. Og det viste sig, at klokken blev kl. 14.00 inden jeg fik dagens første måltid. På vejen ned til The Jesus Trail, var jeg blevet opmærksom på, at jeg rent faktisk havde vundet 4 km's vandring, idet jeg ville vandre forbi Mount of Beatitudes (Saligprisningernes Bjerg) – altså det sted, der efter overleveringen, er stedet hvor Jesus holdt sin Bjergprædiken. Når man omtaler stedet som et bjerg, så er det en skråning i kote -50 m eller -150 m oppe over Galilæa Sø. På stedet er bygget en utrolig smuk kirke og en franciskanerkloster i nogle meget smukke omgivelser.

Dette sted er overrendt af turister (pilgrimme), hvor der holder den ene bus efter den anden. Så jeg var et sælsomt syn for de fleste andre, da jeg kom vandrende iført vindjakke med rygsæk og vandrestav, smånsusket og småbeskidt. I kirken var en sød gammel nonne, som med et stort smil gav mig et stempel i min notesbog. Der er ikke nogen form for pilgrimspas.

Næste besøg – nedenfor "bjerget" er det sted ved søbredden, hvor fiskeren Peters hus lå i byen Tabgha. På stedet i dag er bygget en mindre kirke over den klippe eller store sten, som menes at være fundamentet til Peters hus. En lille smuk kirke kun et mindre stenkast fra søens vand. Igen beliggende i nogle smukke omgivelser, hvor der er opført et par udendørs altre, hvorfra der kan prædikes. Også her var der busfulde af besøgende.

Nu vandrede jeg lidt nordpå langs Galilæa Sø - et par kilometer - til Jesus by - Capernaum - hvor den udgravede by er blevet delvis overdækket af en moderne kirke og ved siden af ligger en ældre græskortodoks kirke. At vide, at Capernaum husede 400 beboere på Jesus tid og at 3 betydende steder i bibelhistorien ligger inden for 3-4 km fra hinanden, gør forståelse for udbredelsen af kristendommen til lidt af en øjenåbner. Budskabet har været stort.

Den mest interessante dag er dog langt fra til ende og ved 14-tiden når jeg et par kilometer op til det nordligste punkt på søen, hvor der ligger en mega stor restaurant ude i "nowhere". Men den er fyldt til randen af gæster. Her lykkes det mig at få dagens første og sidste måltid. Stegt Skt. Peters fisk fra søen med en overdådig og uovertruffen salatbuffet. Jeg "smugler" et par pitabrød og et stykke fisk ned i en medbragt plasticpose og i rygsækken. Det skal vise sig, at det var en virkelig god ide.

Oppe i den nordligste ende af søen løber Jordanfloden dovent ind i søen, og her er så demarkationslinjen for "6 dages krigen i 1967", hvor Israel indtog Golanhøjderne i Syrien. Et par gamle pontonbroer fra invasionen ligger stadig ved flodbredden.

På Vestbredden af søen begynder jeg at vandre sydpå med Golanhøjderne på min venstre hånd og søen på højre langs en bred lige landevej mod syd. Efter ca. 30 km's vandring når jeg til mit overnatningssted, der er nogle hytter i et feriere-sort, der er lukket ned for sæsonen. Der er ikke et øje at se ved de 10-12 hytter, og det er ved at være mørkt. Et telefonopkald til ejeren bliver besvaret med, at nøglen sidder i døren til den første hytte på venstre hånd tættest ved badelandet. Jeg tror, at jeg er den eneste person inden for 10 km's afstand den nat. Den 30. nov. Efter en nat på tom mave. Det eneste i hytten var en gammel tepose og mit "smuglede" tørre stykke pitabrød, som morgenmad, på det begav jeg mig ud på dagens vandring langs Galilæa Sø. Betalingen for overnatningen var "lad nøglen sidde i døren og så kommer jeg og henter de aftalte 100 US\$ ved indkørslen". Fint så var det klaret. Dagens overnatningssted er Yardenit/Kinneret på østsiden af søen. En vandring på ca. 28 km. Vejret var stadig varmt, men det begyndte at regne af og til, så regnjakken og regncoveret til rygsækken tages på.

Ifølge guidebogen skulle jeg gennem et minefelt, med miner lagt ud under "6 dages krigen".

Det er jo noget usædvanligt og lyder også ikke særligt behageligt. Dog var minefeltet – der går fra søbredden og op i Golanhøjderne, selvfølgelig ryddet, hvor vandrestien er udlagt og hvor den brede landevej løber. Og det er indhegnet med 2 sæt pigtrådshegn og store gule skilte med ”Mines – danger”. Et spændende islæt på dagens vandring, som i øvrigt også bød på vandring igennem en af de ældste kibbutzer – Ein Gev – hvor jeg i et ”gårdudsalg” fik dagens første måltid. I den sydligste ende af Galilæa Sø er vokset en moderne by op – Yardenit – hvor der er universitet, hvor en række af verdens mest videnstunge virksomheder har afdelinger, samt et stort butikscenter og moderne boliger i et skønt subtropisk klima.

Mit overnatningssted er i et lejligheds-kompleks i - Kibbutz Kinneret - ikke langt nord for Jordanflodens sydlige afløb fra søen og ved det sted, der opfattes som stedet hvor Johannes Døberen døbte Jesus i Jordanfloden.

Sidst på eftermiddagen efter jeg var tjekket ind på overnatningsstedet, var jeg på besøg på dåbsstedet. Der er nu en kæmpe souvenirbutik og her kan du leje en hvid badekjortel og blive gendøbt i Jordanflodens mudrede vand og få certifikat på dåbshandlingen. Og der var busfulde af besøgende, der under højlydt gospelsang stod ude på en af dåbspladserne i floden og blev gendøbt ved at blive bragt ned under vandet til store jubel og klapsalver. Jeg nøjedes med i min lejede dåbskjortel at dyppe fødderne i Jordanflodens småkolde vand.

Iste december blev det. I den til lejlighedskomplekset tilknyttede restaurant til mindst 500 mennesker, blev jeg, som en af de øvrige ca. 10 gæster ved morgenbuffeten placeret ved et bord med den flotteste udsigt over søen og Golanhøjderne på den anden side af bredden. Morgenmaden indeholdt et varieret udbud af brød, ost, varm omelet, saltet sild, fint skårne tomater, agurk og meget mere.

Godt det kun var 12 km, som jeg skulle tilbagelægge i dag, for det blev et herrens vejr, lyn, torden og skybrud, så min lange røde regnfrakke med plads til rygsækken under, måtte i brug for første gang i år.

Galilæa Sø er ca. 64 km i omkreds og nu manglede jeg blot de sidste ca. 12 km for at have sluttet vandringen rundt om søen. Vandringen sluttede i Tiberias, hovedbyen ved søen, hvor der bor omkring 50.000 indbyggere. Så det blev til en dag henlagt til dels hviledag og dels vandring rundt i byen. Selvfølgelig havde romerne også været på spil her, da der er varme kilder. De ligger nu i udkanten af den moderne by.

Et øjeblik tabte jeg vejret. På en travl indkøbsgade i Tiberias faldt mit blik ind i en meget moderne optikerforretning. Der stod en høj yngre brillebærende ortodoks jøde, i sin uniform – sort lang frakke og under den sort vest, på hovedet sort hat, hvorunder de sorte krøller hang ned langs kindbenet. Han stod og blev ekspederet af lettere buttede, ikke særlig høj arabisk udseende kvinde iført traditionel muslimsk klædedragt og tørklæde. Hvad var det lige der skete her??? Desværre var den katolske middelalderkirke ikke åben for et besøg, selvom besøget fandt sted på et tidspunkt, hvor den var annonceret åben og klokken blev flittigt brugt for at få adgang.

Om aftenen spiste jeg på en af de mange shawarmabarer, den største shawarmarulle jeg nogensinde har fået – mindst 1 kg fyld – 40 NIS (= 80 dkr. – 1 NIS svarer til ca. 2 dkr.). Mens jeg forsøgte blot at få halvdelen spist, kunne jeg kikke på byens blinkende julebelysning à la Blackpool i ferietiden.

Den 2. dec. tidlig morgen havde jeg planlagt at tage en taxa de 12 km tilbage til Kinneret for at vandre østpå mod Kfar Kich og retur mod Nazareth. 24 km ville dagens vandring blive. Det er de værste 24 km jeg i nyere tid har vandret.

Jeg var tidligere ude end hotellets reception åbnede, men ejeren havde sagt til mig, at jeg bare skulle forsyne mig med brød og pålæg, som dels stod pænt overdækket på buffetbordet, dels var i køleskabet. Sådan forsynet gik jeg ud i styrtregnen i min røde regnfrakke. Den havde desværre den effekt på taxaerne, at de strøg forbi mig. Da en taxa kørte ind til siden, spurgte jeg om jeg kunne blive kørt til Kinneret og fik den klare og højtlydende besked, at det gad han sgu ikke i det vejr!!! Så jeg begyndte at vandre mod syd. Hver gang der kom en taxa forsøgte jeg at få den standset. I det 11. forsøg lykkedes det og efter en forhandling, hvor jeg 2 gange stod ud af taxaen og steg ind igen lykkedes det at blive enig om prisen, der blev 1/3-del af det først forlangte.

Da jeg i Kinneret stod ud af taxaen var det så småt holdt op med at regne. Men da jeg efter en besværlig og hård vandring nåede "Sea level altitude 0" begyndte det igen at styrtregne og sådan forholdt det sig de næste 18 km til Kfar Kich. Bakke op og bakke ned. Og de sidste 10 km på noget jeg aldrig har prøvet før: at vandre i mudder, hvor vandreskoene var mere under muddret end over på nogle strækninger - på andre var jeg 10 cm højere, for så sad muddret under skoene og vejede adskillige kilo og gjorde fremdriften næste umulig og næste uudholdelig både op ad bakke og ned.

Mine bukser var møgbeskidte, min regnfrakke var brun af mudder for slet ikke at tale om vandreskoene som var blevet til nogle brune mudderklodser på flere kilo. I Kfar Kich overnattede jeg på et B&B i et dejligt stort moderne hus, hvor min jødiske værtinde venligt bad mig om at komme indenfor og stille mig på tæppet inden for hoveddøren og tage min sko og resten af udstyret af på et stort tæppe. Så gjort. Og herefter fik jeg en dejlig stor kop varm te og hjemmebagte småkager. Jeg fik anvist mit værelse med bad og fik besked om, at jeg naturligvis måtte bruge køkkenet til at tilberede aftensmad og i øvrigt skulle hun i det nærliggende supermarked og handle ind og jeg var meget velkommen til at køre med og købe ind til hvad jeg skulle have som aftensmad. Super behandling.

Den 3. dec. startede med at være en kold morgen med småregn, så regnjakken måtte tages på. Min værtinde ønskede mig en god vandring efter morgenmaden, som vi sammen indtog i hendes hyggelige køkken.

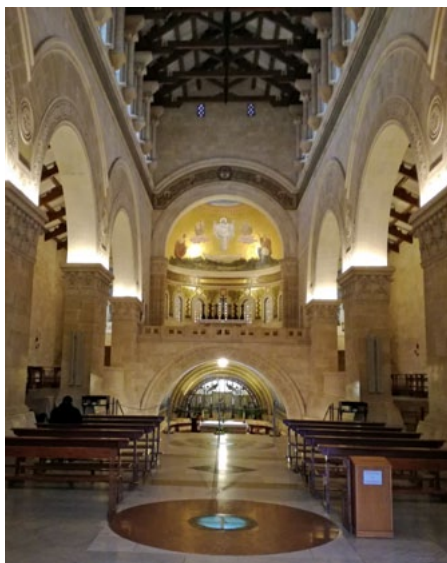
Dagens vandring var retur til Nazareth, hvor jeg på vejen skulle besøge Mount Tabor.

Derefter gik vejen igennem de arabiske byer Shibli og Deburiya. Det meste af dagens vandring er på asfaltveje - og tak for det.

Mount Tabor er Åbenbaringsens Bjerg. Bjerget hvor Gud åbenbarede sig for Jesus sammen med Moses og Elias.

På Mount Tabor, der er et keglebjerg på ca. 600 m i højden, er en meget smuk kirke beliggende sammen med et kloster. Og naturligvis skulle jeg besøge kirken.

Jeg fik også her et stempel i min notesbog.

Så i småregn – desværre – begyndte jeg opstigningen af 600 højdemeter over ca. 2,5 km for at nå op til kirken. Udsynet her oppe fra i klart vejr er ellers, at Golanhøjderne kan ses. Men i dag kunne jeg kun få øje på de to arabiske byer ved foden af bjerget.

Nedstigningen var lige så rædselsfuld som opstigningen, nu hvor vejen var glat efter regnen. Vel nede i den arabiske by, var det tid til frokost. Den blev indtaget i en kombineret grillbar og legetøjsforretning bestyret af en ung smuk arabisk pige. Frokosten bestod af 2 hotdogs og en Coca Cola til i alt 20 NIS. Grillbaren lå lige over for den lokale moske. En i øvrigt stor og meget flot moske med en skriggul kuppel.

Videre ud på landevejen og videre mod Nazareth, hvor det igen gik godt opad og fødderne på den hvide stribe på en ret befærdet indfaldsvej til Nazareth. Nazareth er på ca. 350.000 indbyggere.

Jeg overnattede på det samme hotel, som jeg boede på tidligere ugen før. Et udmærket og godt beliggende hotel.

Den 4. – 5. dec. Om morgenen tog jeg en "shotteltaxa", det er en minibus til 12 passagerer, der kører den samme strækning som de ordinære busser, men blot gør det hurtigere og faktisk også billigere. 35 NIS til Tel Aviv.

Morgentrafikken er et helvede i Tel Aviv. Så langt ude på motorvejen ind til centrum køres i en ulidelig kø.

Ved Hovedbusterminalen fandt jeg på 7. etage Eggeds grønne bus til Jerusalem. Den afgår ca. hvert kvarter. For 17 NIS tager turen ca. en halv time ad motorvejen til Hovedbusterminalen i Jerusalem. I den er der kontrol både ind og ud, da bygningen samtidig huser et meget stort shoppingcenter. Uden for busterminalen kan man stige på letbanen, der kører de ca. 2 km til den gamle bydel i Jerusalem med det jødiske og arabiske kvarter. Jeg valgte af gå turen for at nyde oplevelsen af at vandre i en fantastisk by. Alene atmosfæren og hele den moderne bys struktur lader én mærke, at her flytter israelerne aldrig fra igen.

Byen er i rivende udvikling og der bygges nyt og bygges om og renoveres og byen oses af velstand og aktivitet. Den er også på ca. 2,5 mio. indbyggere.

Mit "hovedkvarter" for de næste 3 overnatninger, var et mindre, meget centralt beliggende "nyt" hotel – "Hotel City". Hotellets indgang var en dobbeltdør til en trappe med en repos, som reception stor nok til en person og i øvrigt beliggende mellem en grillbar og et supermarked. Så jeg måtte ringe til receptionen for at få oplyst hvor indgangen var. Verdens mindste badeværelse med verdens mindste håndvask, en dobbeltseng, som var bygget ind i en niche, så man gik i seng fra fodenden. 3 nætter for 350 US\$.

Dagene i Jerusalem var afsat til besøg i dels den gamle bydel dels til en rundtur i den nye og endelig en pilgrimsvandring til Bethlehem.

Først besøgte jeg Begravelseskirken, der ligger i den arabiske bydel, så for at kom-

me dertil skal man vandre igennem først den jødiske bydel, hvor der er flere gyder med en overflod af boder, der falbyder alskens mere eller mindre rædselsfuld souvenir.

Begravelseskirken er noget ganske særligt og der hersker en ganske særlig stemning både af ærefrygt, men også af glæde og forløsning. Det er noget særligt at stå på Golgata og besøge Jesus Grav. Den ældgamle kirke - Ædicolum – der ligger over Jesus grav er p.t. under renovering.

Ca. 2 timer i kø for at opleve 15 sekunder ved Jesus Grav, i et gravkammer, hvor man 2 gange skal krybe på knæ for at komme ind og kunne lægge hånden på marmorpladen, der dækker graven og 2 gange på knæ for at komme ud.

En græskortodoks præst står og regulerer trafikken og giver ordre om at komme ind og ud.

Senere på dagen blev det til en vandring yderligere ind i den gamle bydel, hvor jeg besøgte Vestmuren eller Grædemuren. Jødernes største helligdom, der ligger midt i det arabiske kvarter.

Under mit besøg, var der helt fyldt med bedende jøder, hvor de ortodokse og mindre ortodokse jøder står tæt op af muren og beder. Mænd for sig og kvinder for sig adskilt af et højt tæt træhegn.

Adgangene til pladsen foran Grædemuren er bevogtet af militærpoliti og ingen kommer ind uden visitering og tasker m.v. skal gennem røntgenskanner, på samme måde som i lufthavnene.

Den 6. dec. vandrede jeg fra mit hotel til Bethlehem. Jerusalem og Bethlehem er næsten vokset sammen. Der er ca. 10 km at vandre fra Begravelseskirken til Fødselskirken i Bethlehem. Da man skal ind i Palæstina på Vestbredden, skal man igennem Checkpoint 300, der leder minderne hen på tiden før Murens fald mellem Øst- og Vesttyskland. Igen frem med pas, visum, visitering og skanning af taske

m.v. inden du kan gå igennem en form for ingenmandsland ind i Bethlehem. Foto forbudt.

En aktiv by, med nybyggeri, handelsliv, nye luksusbiler og mange taxaer. Vejen er lidt snørklet på grund af israelernes 5 m høje hegn. Der er ca. 1½ km vandring herfra op til Fødselskirken. Kirken ligger ud til en stor torveplads, hvor der i den anden ende er en moske.

Indgangen til Fødselskirken er ca. 1,3 m høj og indenfor går man ned i krypten under kirken, hvor der under et alter er lagt en marmorplade med en 7 takket sølvstjerne, som efter overleveringen er stedet i grotten (stalden) hvor Maria fødte Jesus.

Også her er der mange pilgrimme/turister, så der er trangt i krypten. Ligeledes her er der en græskortodoks præst som sørger for god ro og orden og trafikken ind og ud.

På torvet er et udmærket spisested, så her spises frokost i 22 C og sol fra en klar himmel med udsigt til et flot højt pyntet juletræ med store glaskugler og glimmer. Og naturligvis skulle jeg have en julekrybbe i cedertræ med hjem fra en af de mange souvenirbutikker ved torvet.

På vej tilbage, skal man igen igennem Checkpoint 300 og visiteres og skannes og pas og visum kontrolleres af en meget ung og i øvrigt venlig og korrekt kvindelig soldat, som spurgte om, hvorfor jeg havde været i Bethlehem. Efter svaret, smilede hun og bød mig velkommen til Israel. I alt blev det en vandring på lidt over 20 km.

Senere på dagen gik jeg en tur op i den moderne bydel og op i nogle gyder hvor der ligger rigtig mange stadepladser med nogle fantastisk flotte madvarer, kød, fisk, grøntsager, frugt, krydderier – et mekka for husmødre, madelskere, kokke og en magnet for turister med hang til at opleve orientens handelspladser.

Den 7. dec. valgte jeg at vandre uden om den gamle bydel og igennem det arabiske kvarter, hvor jeg bl.a. vandrede på Via Dolorosa og gennem Herod's Gate om på den fjerne side af Tempelbjerget til Oliebjerget. Her ligger for foden Gethsemane Have. Over det sted, hvor Jesus blev forrådt, er i en krypt – igen vogtet af de ortodokse præster – under et alter en sten, som efter overleveringen er det sted Jesus modtog Judaskysset. I fortsættelse af Gethsemane Have er bygget en meget imponerende, men

utrolig smuk kirke – Church of all Nations – Alle Nationers Kirke, hvor der foran altret er en flad klippe, som efter overleveringen, er stedet hvor Jesus bad før han blev anholdt af de romerske soldater.

På vej tilbage til den gamle bydel, kom jeg forbi en ortodoks kirke, der er bygget på det sted, hvor Marias mors hus skulle have ligget og ikke så lang derfra en fransk kirke ved de brønde/bade, som er de steder hvor Jesus skulle have helbredt flere syge mennesker og udvirket mirakler.

Den 8. dec. er hjemrejsedag. Kl. 20.05 afgår det fly jeg skal retur med til København. Jeg er rådet til at være i Ben Gurion Airport absolut ikke senere end 3 timer før afgang. Det tager Eggeds grønne busser ca. ½ time fra Jerusalem til hovedporten til lufthavnen og et kvarter derfra med lufthavnsbussen til terminalen, så har jeg tid til endnu en travetur op i den gamle by og det jødi-

ske kvarter, hen til Grædemuren, der er lige så velbesøgt som de andre gange, samt et besøg i en lille smuk ortodoks kirke med en sød gammel nonne, som ihærdigt slog mig for en donation og hvorefter jeg fik lov til at fotografere. Afslutningsvis var jeg i en armensk kirke.

Hen ad kl. 15.00 tog jeg bussen til lufthavnen og gik straks til check-in. Men inden da skal man igennem et omfattende sikkerhedstjek, hvor man sammen med en politibetjent gennemgår ens bagage, pas, visum m.v. og afgiver en digitalt underskrift på, at det er din bagage, du selv har pakket den, den ikke har været uden opsyn, hvor du er kommet fra til lufthavnen m.v. Herefter bliver bagagen forseglet med et plastikbånd. Og så kan man gå til check-in-skranken, få et boarding card og i mit tilfælde, henvist til aflevering af min rygsæk ved en skanner, hvor der stod en militærperson med automatvåben, som kontrollerede mine data igen og som samtidig stod vagt ved bagagevognen.

Derefter skal man igennem paskontrolen, der er en udvidet kontrol i forbindelse med udrejse, hvor du igen bliver interviewet om din færd i Israel og om du har været i Palæstina og hvorfor. Så jeg måtte fortælle om hele min pilgrimsvandring m.v. og med et anerkendende blik og smil fra damen bag skranken gav hun mig mit udrejsevisum og ønskede mig god rejse hjem og velkommen til Israel igen. Jeg skal lige nævne at flyet gik på minuttet, propfyldt med passagerer denne torsdag aften og ankom før tid i Københavns Lufthavn. Og min rygsæk kom også ud på bagagebåndet.

Som jeg håber I kan forstå, har det været en stor oplevelse af vandre rundt i Israel. Jeg mødte ikke en eneste medpilgrim eller medvandrer på min vandring, til gengæld mødte jeg nogle fantastiske søde, hjælpsomme og dejlige mennesker om de var kristne, jøder, muslimer, arabere, israelere. Mennesker som ville vide, hvad jeg var for en mærkelig person og mennesker som var interesseret i at høre om min pilgrimsvandring.

De fleste kan engelsk, mange endog ganske godt og ind imellem kan man også gøre sig forståelig på tysk. Så der er ingen problemer med sprog. Derimod er alle navne på hebraisk og arabisk – og trafikskilte ofte også med latinske bogstaver. Så det at finde rundt er heller ikke noget problem med dagens adgang til diverse Apps og GoogleMaps.

At finde The Jesus Trail og de andre vandreruter er også ganske let. Der er bedre afmærkning end på nogen Camino. Der er 10.000 km vandrestier i Israel og de er alle afmærkede. Jeg gik ikke 1 km

forkert selv ikke i de mest øde trækninger. Så min guidebog lå for det meste i lommen og GoogleMaps brugte jeg kun som sikkerhed, når jeg ikke troede på afmærkningen. Faktisk noget pjat.

Nogle gode råd: Gå aldrig i korte bukser og med korte ærmer. Der er noget meget tornet vegetation og læg aldrig rygsækken på jorden uden at have sikret stedet for kryb (edderkopper, skorpioner, slanger). Sørg for at have rigeligt med købevand med på vandringen. Sørg for lidt proviant i rygsækken. Spis ikke frugt fra plantagerne uden det er skyllet først.

Opfør dig høfligt og anstændigt og spørg om lov til at fotografere i kirker, moskeer og hvis der er personer med i søgeren på mobiltelefonens kamera. Og husk at dække hovedet til, når du er på jødiske hellige steder og tag skoene af, når du besøger moskeer.

Du får en oplevelse for livet og er du enten troende eller blot interesseret i kristendomshistorie, så får du så mange oplevelser, du aldrig glemmer.

Normalt pilgrimsvandrer jeg ikke den samme rute mere end én gang, men The Jesus Trail, kan jeg godt finde på at vandre en gang til - den er så interessant og spændende at opleve.

Jeg er til rådighed med gode råd og informationer.

Gå ind ind og læs hjemmesiden:

www.erikthepilgrim.dk

God fornøjelse og god tur på
"The Jesus Trail"

Vandretur i Himalaya

Vores medlemmer kommer vidt omkring. Her er en beretning om en vandretur på Verdens Tag – og en påmindelse om, at man skal have sit udstyr i orden når temperaturen falder!

af Dorthea Clausen

På den indiske ambassade i København faldt jeg i snak med en dansk kvinde, mens vi ventede på, at det blev vores tur. Hun fortalte, at livet i følge indisk filosofi består af fire stadier: tid til

- **opvækst og læring**
- **arbejde og familie**
- **vandring og fordybelse**
- **løsrivelse fra familie og samfund (omvandrende asket).**

Jeg spidsede ører. Det, jeg hæftede mig ved, var det med vandring og fordybelse, som jeg finder dybt fascinerende, og som min pensionisttilværelse har givet mig mulighed for at udleve. Grunden til, at jeg sad på den indiske ambassade, var netop at søge visa til Indien med henblik på blandt andet at vandre i Himalaya.

I den vestlige kultur opererer vi også med fire stadier:

- **barn (tid til at vokse op)**
- **ung (tid til at lære)**
- **voksen (tid til at arbejde)**
- **gammel (tid til at dø).**

For os handler det ikke om at tro men om at vide, selv om det eneste, vi med sikkerhed ved, er, at vi dør.

En hindu derimod tror ikke på døden. En hindu vandrer ud af dette liv og ind i det næste og kan ved at vandre til et helligt sted slippe ud af reinkarnationscyklussen og komme i Nirvana.

For en hindu handler fordybelse om at komme i Nirvana, ligesom fordybelse for en kristen handler om at komme i himmeriget.

Et ikke religiøst menneske dør og har derfor ikke behov for fordybelse. Det fortsætter ufortrødent til sidste ånde-

Himalaya

drag, og håber at sidste stadie - tid til at dø - bliver så kort som mulig, hvis man skal tro alle vore bestræbelser på at undgå at blive gamle.

Alligevel ser vi en stigende interesse for den gamle religiøse tradition: pilgrimsvandringen.

Hvis det ikke handler om fordybelse og syndsforladelse, hvad handler det så om?

For mig er det at vandre dels at komme frem i landskabet ved at sætte det ene ben foran det andet dels at tænke tanker, som er det, der adskiller mennesket fra andre levende organismer.

Og mine tanker kan bringe mig til mindst lige så spændende og interessante steder som mine ben, men jeg har lagt mærke til, at vandring i landskabet er vældig befordrende for vandring i tankerne.

Hvorfor tage helt til Himalaya for at vandre?

Sammen med Val, som jeg mødte på Caminoen foråret 2015, havde jeg besluttet at rejse 5 uger til Indien i efteråret 2016. Et af formålene var blandt andet at vandre i Himalaya, men også at opleve Indien, som længe havde stået på min ønskeliste.

For Indien er min barndoms krydderi: Risengrød med kanelsukker, ris med boller

i karry, kanelkringle, kardemommebol-
ler, vaniljekranse, pebernødder, te med
sukker og mælk. “Det kommer fra Indi-
en”, sagde mine forældre, og jeg tænkte
“hvilket fantastisk land. Der vil jeg hen”.

Og så har jeg gennem årene fået en fa-
scination for bjerge, og så er Himalaya
et must.

Vals begrundelse var, at hun som barn
havde fået læst højt af en bog med nogle
helt fantastiske illustrationer, som fore-
gik i Indien.

Der er langt til Himalaya

Vandreturen var planlagt til at skulle
foregå på Singalila Ridge, som ligger i
det nordøstlige Indien på grænsen til
Nepal.

Turen var arrangeret af Exodus, et in-
disk rejseselskab og købt gennem Nor-
madic Travel, et engelsk rejsebureau,
som har til huse i Exeter, hvor Val bor.

For at komme til Singalila Ridge fløj vi til
Delhi, hvor gruppen, som vi skulle van-
dre sammen med, var sat i stævne.

Herfra rejste vi mod øst gennem det
nordlige Indien. Først med fly fra Delhi
til Bodogra, som ligger ved foden af Hi-
malaya. Så 4 timer i firehjulstrækker til
Darjeeling, som ligger i 2.134 meters
højde. Her overnattede vi.

Dagen efter tog vi “the toy train” gen-
nem teplantagerne, som blev anlagt i
kolonitiden, til Ghoom og derfra 2 ti-
mer i firehjulstrækker til Maneybhangag,
som ligger i 2.500 meters højde, hvorfra
vores vandring startede.

At vandre på Singalila Ridge

Selve vandreturen på Singalila Ridge va-
rede 5 dage. Det særlige ved Singalila
Ridge er, at man fra et punkt, Sandakphu,
kan se nogle af verdens højeste bjerge:
Mont Everest (8.848 meter), Kanchen-
junga (8.586 meter), Lotshe (8.571 me-
ter), Makalu (8.481 meter) og Pandit
(6.691 meter). Kort sagt man står på ver-
dens tag, og Sandakphu er et helligt sted
for både hinduer og buddhister.

Man vandre ad tusind år gammel stier,
som Himalaya er gennemkrydset af.

Man kan også køre derop. En af stierne
er udvidet, så man kan køre på den. Men
det kræver firehjulstræk, og må ikke
være særlig behageligt. Vi gik på den lidt
af strækningen og så med egne øjne de
mobile inderne bruge den. “De tror, I er
fattige og ikke har råd til at køre”, sagde
vores guide, Sonam.

Men det var jo netop pointen, at vi ville
gå derop.

Jeg tror ikke, det er ret meget billigere,
for mad, vand og overnatning foregik i
telt, og skulle bæres.

Så ud over gruppen, som bestod af 11
personer: 5 kvinder og 6 mænd i al-
dersgruppen ultimo tredive til medio
halvfjerds, var vi 14 ponyer, som bar; 14
ponydrænge, som ud over at styre pony-
erne rejste teltene og tog dem ned igen;
1 kok, som lavede fantastisk mad, og 3
guider, som ledte os gennem vildmarken:
Sonam, gruppens leder, som gik bakerst
med førstehjælpskassen og var uddan-
net til at bruge den, og sikrede, at alle
var med, og at alle gik i det for den en-

kelte rigtige tempo (det vigtigste ved at vandre); LT, som gik forrest og viste os vejen (rimelig vigtigt, at man ikke tager en forkert sti i ødemarken, og de er ikke mærket som på Caminoen); Kunen, som bar vores frokost (han var under oplæring til guide).

På sådan en tur bliver man rystet godt sammen. Kommunikationen foregik på engelsk. Besætningen kom alle fra Himalaya og færdedes hjemmевandt i højden. Det var en absolut fornøjelse at være i selskab med disse stærke mænd, hvoraf flere tog hele turen i klipklapper. Vi andre kom fra England, Skotland, Jersey, Holland, Spanien og Danmark.

At se solens første stråler ramme jordens højeste punkt

Efter 3 timers gåtur gennem jungle kom vi til vores første lejr: en mark i en lille landsby, Tonglu, som ligger i 3.070 meters højde. Teltene var allerede rejst:

små gule igloer, som dem man bruger på Roskildefestivalen, et køkkentelt, et spisetelt og to toilettelte (rejst over et hul gravet i jorden, som man dækkede til med lidt jord, når man havde besørgt). Køer, får og ponyer gik hyggeligt omkring og græssede. Vi blev modtaget med en kop varm appelsinjuice efterhånden som vi nåede frem.

Himalaya

Snart gik solen ned og temperaturen faldt til frysepunktet. Det kom lidt bag på mig, hvad det ikke burde have gjort. Første uges undervisning på geografistudiet: temperaturen falder ca. 1 grad for hver 100 meter, man kommer op i højden. Vi var 3.070 meter over havet, hvor temperaturen var ca. 30 grader. Så temperaturen må have været omkring 0 grader. Nå, der var ikke andet at gøre end at tage alt tøjet på.

Efter et dejligt aftensmåltid, som både var varm og krydret - utroligt hvad den kok kunne trylle frem under de forhold - skulle det også snart vise sig, at min ca-

minosovepose ikke var nok. Heller ikke når jeg havde alt mit tøj på plus silkelagen og håndklæde - alt. Val, som jeg delte telt med, stak endda fødderne i rygsækken.

Problemet blev løst næste nat. Gab lånte mig en overtrækssovepose, som hun havde i overskud, og Sonam gav os vandflasker med kogende vand til at lægge i fodenden af soveposen.

Dagen startede ved morgengry, hvor vi blev vækket med en kop varm te og et lille fad varmt vand til at vaske sønnen af øjnene og børste tænder i. Rystende at kulde kravlede jeg ud af sovepose og

telt og så solens første stråler ramme Kanchenjunga, som var dukket frem af skyerne. Snart ramte strålerne også os, og livet blev meget lettere. Efter et vel tilberedt morgenmåltid fortsatte vi vores vandring gennem en rhododendronskov. Det gik hele formiddagen med.

Sidst på eftermiddagen ankom vi til vores anden lejr, som lå ved en hellig sø, Kalepokhari, og derfor overhængt med bedeflag. Vi var i 3.108 meters højde, det var endnu koldere og luften var endnu tyndere. To i gruppen led af højdesyge: kvalme, ingen appetit og hovedpine. Jeg var heldigvis ikke en af dem. Vi var i Nepal. Køer og ponyerne gik hyggeligt mellem teltene.

At stå på jordens tag

“I dag kommer det til at gå opad det meste af tiden”, sagde Sonam efter morgenmaden, som havde bestået af havregrød, omelet, toast, smør, marmelade, Nutella, butterbean, kaffe, te med og uden mælk og varm chokolade.

Og det gjorde det så i 4 timer. Så fik jeg lært at gå opad. Tricket er, at man skal gå i sit eget tempo, det vil sige roligt åndedræt. Det gik langsomt, men hvad pokker, det var jo ikke nogen konkurrence.

“Vi tager en pause her”, sagde LT, da jeg kom op. “Der er te på baren derhenne”, han pegede på et par huse, der lå lidt derfra.

Jeg besluttede mig for først at gå op og se udsigten - så var det overstået, og fulgte skiltet hvorpå der stod: Sandakphu 3.636.

“Whau”, udbrød jeg helt spontant og følte mig lidt dum, for jeg var alene.

Foran mig lå alle giganterne, et kæmpe is-massiv, som ragede langt op i himlen, og Vorherre var så venlig at lade solen skinne på dem denne dag i mit liv, hvor jeg havde mulighed for at se dem. Det var alle anstrengelserne værd: den lange

Himalaya

rejse, de kolde nætter, den tynde luft, de fire timers vandring opad. Det var intet mindre end fantastisk. Og så noget mere, som jeg ikke rigtig ved hvad er - ud over, at det handler om det at vandre. Lidt som at komme til katedralen i Santiago de Compostela efter at have gået Caminoen, selv om man ikke tror på et liv efter døden. Lidt helligt selv om det hverken handler om reinkarnation eller Nirvana.

Lidt efter kom LT grinende. Han havde et foto, hvor navnene på bjergene var skrevet, og lærte mig at skelne mellem dem: Everest, Kanchenjunga og alle de andre. Dette var turens højdepunkt i mere end en forstand, målet med vandreturen. Men vi skulle også ned igen.

Så efter teen gik vi endnu 4 timer til Sa-bargram, vores 3. lejr, kun afbrudt af fro-

kost, der bestod af varm suppe, grøntsager i mazala, kød i mazala, nan, ris og frugt. Lejren lå ude i ødemarken i 3.536 meters højde, vi var langt oppe over trægrænsen, og det var overskyet.

Teltene var ikke rejst, da vi ankom, hvad der blev beklaget meget. Grunden var, at de først havde rejst dem i Indien, men en indiske grænsepatrulje var kommet forbi og havde sagt, at der måtte vi ikke være. Så nu var de i gang med at rejse dem i Nepal, som godt nok ikke var længere væk end den anden siden af stien. Men Sonam var lidt urolig, for det var ikke let at finde læ, og det var overskyet og blæsende.

Som sagt snor Singalila Ridge sig ud og ind af Nepal og Indien og med jævne mellemrum kom vi til en grænsestation, hvor der skulle vises pas og attest på, at vi gerne måtte være der. En masse papirarbejde, som var blevet klaret inden

afrejsen, og som Sonam heldigvis tog sig af undervejs.

Da jeg næste morgen kom frysende ud af teltet, var det dækket med is. Men det var snart glemt, for i det samme ramte solens første stråler Everest og efterfølgende de andre giganter.

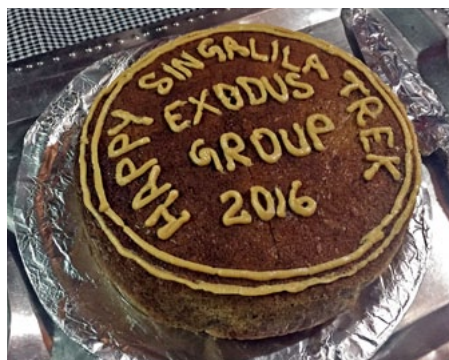
I Himalaya ser man ikke mod solen, når man ser på solopgang, men med, for solens stråler rammer bjergtoppene efter højde. Ud over det næsten magiske kan man stå og pege bjergtoppene ud efter, hvornår solens stråler rammer dem. Vi var meget heldige, for oftest er bjergtoppene dækket af skyer, som skyldes den varme luft, der kondenserer, når den presses op ad bjergsiderne.

Morgenmaden blev nydt i det fri med de solbeskinneede giganter i baggrunden mens ponydrengene tog teltene ned.

“I dag går det lidt op og ned. Først skal vi op til Phalut, som ligger i 3.600 meters højde, og så går det ned”, sagde Sonam ved morgenmønstringen. “Vi går helt stille og roligt. Vi skal ikke gå så langt, men vi er højt oppe, og det er bedst, hvis vi bliver sammen”. Det var vi ellers ikke vant til, vi gik normalt i vores eget tempo, men et par var højdesyge, heldigvis kun i mild grad, så det var fuldt forståeligt, at han ønskede at have styr på os. For at holde tempoet nede bad han dem med højdesyge holde sig bag ham, så han var sikker på, at de ikke pressede sig mere end højest nødvendigt, og bar på skift deres rygsække.

Sidst på eftermiddagen kom vi til Samanden, vores 4. lejr, som ligger i 2.450 meters højde, og fandt vores telte slået op

mellem majs og Marygold (Asters), som blomstrede overalt og ventede på at blive brugt til Diwaliens mange blomsterkranse, den store lysfest, som var op over.

Næste morgen sagde vi farvel til fire af ponydrengene og deres ponyer. De boede her, og det var slut med at sove i telt. Dagens vandring gik til Rimbick, som ligger i 2.286 meters højde, gennem jungle og små landsbyer, hvor de farvestrålende huse, hindu- og buddhisttempler ligesom klamrede sig til bjergsiden.

I Rimbick blev vi indlogeret i et hyggeligt gæstehus. Hvilken lise med et varmt bad. En af mændene gik endda til den lokale barber og fik skægget raget. Sidst på eftermiddagen blev der arrangeret en kricketturnering, som hurtigt tiltrak sig byens drenge. Til middagen fik vi øl og kage.

Næste morgen sagde vi farvel til resten af ponydrengene, kokken og Kunen, som troligt havde fulgt os med frokost og the, og satte os i firehjulstrækkerne for at blive kørt tilbage til Darjeeling. Stemningen var god, det var godt at være i en storby igen, og vi gik på jagt efter en pink gin (good old colonial style), men måtte nøjes med en god gammeldags G&T.

Turen sluttede i Kolkata (Calcutta)

Inklusiv rejsetid og sightseeing varede himalayaturen 14 dage. For når vi nu var kommet så langt væk hjemmefra, skulle vi da også opleve denne del af verden. Så fra Darjeeling gik turen videre i firehjulstrækker over Sikkim, Indiens 22. stat, som tilsluttede sig det Indiske statsfællesskab i 1975, da kineserne kom for tæt på. Her dykkede vi lidt ned i buddhismen inden vi tog nattoget til Kolkata, hvor turen passende sluttede med en middag på toppen af en skyskraber med fyrværkeri flyvende om ørene i anledningen af Diwali.

Det særlige ved Sikkim er, at religionen overvejende er buddhistisk, og at det er en 'non plastic' stat. Det vil sige man er fri for al den plastik, der ellers skæmmes gadebilledet. I Indien kommer man af med affaldet ved at smide det på gaden, hvor køerne og hundene lever af det. Køerne spiser det vegetabiliske og hundene det animalske, herunder køerne når de dør.

Et tusindårigt system som fungerede indtil plastikalderen. For hverken køer eller hunde spiser plastik og lader det derfor ligge. Mange steder sætter man ild til plastikken, hvad der er endnu værre, når man tænker på, at røgen er stærkt kræftfremkaldende. Men det var man altså fri for i Sikkim.

I øvrigt fik jeg opklaret en misforståelse: at koen findes i det indiske gadebillede, fordi den er hellig. Nej den er heldig. En hindu kunne ikke drømme om at spise en ko, fordi den er det dyr, der i karaktertræk ligner mennesket mest og derfor kunne være reinkarnationen af en kær afdød.

At rejse i Indien

At rejse Indien er at rejse i tid - ud af én tidsalder og ind i en anden. Snart er man i et højteknologisk industrisamfund, snart i renæssancen, snart i middelalderen - ja, sågar bronzealderen.

At rejse i Indien er at rejse i kultur. På trods af at 83 procent af de ca. 1.2 mia. indere er hinduer og dermed tilhører en meget gammel kultur (mindst 3000 år), som stadig har flere guder (ligesom vi havde i Europa før den kristne religion tog over), er det ikke hinduerne, man først lægger mærke til.

At rejse i Indien er at gå i teatret. Forestillingen begynder først, når scenetæppet er trukket til side.

Det højre er buddhismen, som kom til ca. 600 år før vor tidsregning og præger landene mod øst. Det venstre er islam, som kom til ca. 600 år efter vor tidsregning og præger landene mod vest.

Først når tæppet er trukket til side, ser man hinduismen, og man undres over, at den har overlevet kampene om, hvorvidt der er mange guder, som hinduerne tror, ingen gud, som buddhisterne tror, eller én gud, som muslimerne og de kristne tror.

Det var blandt andet sådanne tanker, min vandring i Himalaya satte i gang.

Formanden der vandrer, deltager i stiarbejdet, leder foreningen og leger med sine børnebørn

af Carsten Maegaard

Vibeke Mørdrup blev formand for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme i 2014 efter nogle år som bestyrelsesmedlem. Vibeke fyldte 70 år den 11. august.

Hun er uddannet som pædagog fra Seminariet for Fritidspædagoger i 1970. Samtidig med sit arbejde var hun aktiv i BUPL og medlem af hovedbestyrelsen i nogle år. Arbejdslivet har mest været i børnehaver og vuggestuer, heraf nogle år som leder.

Jeg møder Vibeke i hendes og Pouls hyggelige sortbejtsede bjælkehus i Emdrup i det nordlige København. Stuerne udstråler varm interesse for familien med utallige børne- og voksenportrætter på væggene,

rejse- og skønlitteratur i reolerne og børnelegetøj i krogene. Der er gode lænestole til at læse i. De yngste par børnebørn bliver hentet i vuggestuen flere gange om ugen, og som Vibeke siger: "Vi har sådan set aldrig været børnefri her i huset, så børnelegetøj er her stadigvæk".

Hvad for et miljø kommer du fra?

"Jeg er vokset op på Østerbro og gået i Sct. Joseph Søstrenes Skole. Mine forældre blev skilt da jeg var 7 år, så jeg er nok blevet meget bevidst om hvor vigtigt familiesammenhold er".

Til næste år kan I fejre guldbrillup.

"Jeg blev gift med Poul i 1968 fordi det skulle man for at få en lejlighed. Poul blev uddannet på Universitetet i geografi og russisk, og blev siden gymnasielærer. Vi havde begge fuld fart på, så mine fire børn har fået frihed med ansvar og lærte tidligt at finde ud af buskøreplaner til musik, spejder, håndbold osv. De er blevet livsduelige og aktive i deres liv og vi ser meget til hinanden. Nu er jeg mormor og farmor til fem børnebørn".

Hvordan kom interessen for at vandre?

"Jeg har en baggrund som spejder, både som barn og ung og som mor til mine spejderbørn. Der får man jo vandret en del. Poul og jeg har været på Grønland og vandre med et par af vores børn et par gange. Desuden har vi camperet i små telte på cykel- og vandreture med børnene.

Foreningen

Da vi kom hjem fra den første Grønlandstur midt i 1990'erne løb vi ind i Henrik Tarp i ankomsthallen i Kastrup. Han og en gruppe pilgrimme ventede på at få deres pilgrimsvandrestave udleveret efter deres første caminovandring. Der blev der sået et frø".

Hvordan kom du så i gang med pilgrimsvandring i Spanien?

"Først "skulle børnene fra hånden" og jeg på efterløn, så min første tur var i

2006 fra Ponferrada til Santiago, og så var jeg solgt. Derpå fulgte i 2007 Pamplona - Leon. 2008 Ronchesvalles - Finisterre. 2009 Camino Primitivo. 2010 Camino Aragonés fra Orleon Ste. Marie i Frankrig til Puente la Reina og videre til Santiago. 2011 Hærvejen fra Viborg til grænsen. 2012 fra grænsen til Bremen, og senere samme år, Astorga - Finisterre. 2013 Bremen - Dortmund samt, som leder af en gruppe, Astrorga - Santiago. 2014 Porto - Santiago. 2015

Saint Jean Pied de Port - Nájera. Senere samme år, i Italien fra Asissi til Rom. 2016 Camino Sanabrés og senere på året Camino del Norte”.

Det er en imponerende vilje og energi Vibeke med disse fakta viser af sin personlighed. Hun er da også af skikkelse slank og veltrænet, så man nærmere tror at man møder en 50-årig end en 70-årig.

”Det der drager mig er den frihed til at være sig selv, at reflektere over sit liv, bruge sin krop, det enkle liv og mødet med søde mennesker fra hele verden. Det er især næsten magisk at gå ad Camino Francés med de smukke kirker, byer, landskaber og det tilbagevendende gensyn med andre pilgrimme”.

Du er formand for ”Foreningen af danske Santiagopilgrimme”. Navnet lyder meget målrettet. Betyder det at foreningen ikke beskæftiger sig med at vandre andre steder end i Spanien?

”Jeg har gået rigtig mange kilometer på Sjælland og Lolland-Falster de sidste syv år, hvor vi har planlagt og trådt nye pilgrimsveje i den del af Danmark. Det har betydet møder hver anden måned for at aftale hvem gør hvad, møder med myndigheder og korrespondance frem og tilbage. Det har været intenst, krævende og meget hyggeligt.

Andre har i Jylland arbejdet intenst på at forlænge Hærvejen fra Viborg nordpå, via Aalborg, til hhv. Frederikshavn og Hirtshals.

Der bliver med andre ord gjort et stort arbejde for at få etableret det afmærkede

net af pilgrimsveje i Danmark, så der nu er kommet en dansk sammenhæng mellem Nidaros domkirken i Trondheim og Santiago de Compostela.

Så vi har så sandelig også opmærksomheden på Danmark og Nordeuropa”.

Hvad tænker du om foreningens fremtid, for eksempel om 10 år?

”Det er et rigtig svært spørgsmål fordi der sker så meget lige nu. Informationskilderne til at vandre vælder frem på internettet. Man kan søge alt hvad man behøver at vide om ruter, oppakning, rejseforbindelser og personlige rejsebeskrivelser dér. Samtidig bliver det stadig mere populært at vandre - især på Camino Francés, så mange mener at den egentlige mening med denne specielle form for vandring går tabt. Da jeg gik første gang i 2006 blev der udstedt godt 100.000 Compostelaer. Sidste år var det næsten 278.000. Men der er da heldigvis mange andre fine Caminoer end den franske, så man kan stadig sagtens finde en rolig Camino, hvis det er det man ønsker.

En ting er sikkert, og det er, at vandring taler til flere og flere mennesker. Det er i sig selv en meget positiv udvikling. Hvis man så tilmed får en spirituel oplevelse med sig hjem er det virkelig godt. Men hvor udviklingen fører hen, det ved jeg ikke”.

Heldigvis udstråler Vibeke Mørdrup lyst, energi og glæde ved at være en del af vores foreningsfælleskab, så hun tager gerne en tårn som formand nogle år endnu.

Sankt Jakob i Ballerup

Medlemmer af vores forening har været initiativtagere til at kortlægge og beskrive de gamle pilgrimsveje i Danmark, og en del af dette arbejde er allerede så langt, at beskrivelserne ligger færdige på hjemmesiden. Det gælder bl.a. vejene på Sjælland, hvor Ballerup ligger på ruten fra Helsingør til Roskilde.

af Niels Henrik Lieberkind

Kirken i Ballerup er fra ca. 1200 og blev indviet til Sankt Jakob. Kirken er en typisk dansk landsbykirke, der ligner snesevis af andre kirker fra middelalderen. Indvendig har den en overdådighed af kalkmalerier, som efter Reformationen blev overhvidtet og fuldstændig glemt. Under udbygningen af kirken i 1885 blev de gamle malerier opdaget og fritlagt, og tre gange i 1900-tallet er de blevet vedligeholdt og restaureret. De ældste – dem i korbuen – stammer fra omkring 1250. Maleren er ukendt, men billederne kan dateres ret nøjagtigt efter klæde- og dragterne, som var på mode samtidig.

De øvrige kalkmalerier, og deriblandt det store motiv med Sankt Jakob er fra 1430. Selv om malerens navn ikke kendes, kender man alligevel ganske meget til ham på grund af hans foretrukne valg af gullige og brune farver og hans personlige stil med klejnevredne og stiliserede skyer, samt hans måde at male fyldige, personlige ansigter og meget smukke og tidssvarende dragter. Han lader ikke nogen flade med hvidtekalk stå uden dekoration. Langs buer og ribber anbringer han ofte en stængel, der er omviklet med et bemalet bånd, som vel skal ligne blade. Ribbemalingen i Ballerup Kirke er også meget typisk for ham, som kendere af kalkmalerier kalder Kongstedmaleren. Tilnavnet har han fået efter sine værker i Kongsted Kirke, som også er et besøg værd. Den ligger tæt på Rønnede mellem Køge og Vordingborg, og bortset fra Ballerup Kirke, findes hans værker i det sydlige og vestlige Sjælland.

Det store motiv, som Kongstedmaleren har lavet med Jakob i Ballerup Kirke, fylder hele den vigtige østkappe i østhvelvet, lige op mod kor og alter. Denne centrale placering skyldes, at Jakob var værnehelgen for kirken.

På billedet ses Jakob som pilgrim iført en lang kjortel, sko og en meget stor, foldet kappe, der er viklet om underarmene. Hatten har en påsyet muslingeskal, og

han holder en vandrestav i højre hånd. I venstre holder han og en bønne- eller andagtsbog. Ved siden af Jakob ses en ydmyg – og derfor lille – knælende munk, som ser ud, som om han beder til apostelen. I båndene med latinsk indskrift siger munken: “Ora pro nobis, s(anc)te iacobe ap(osto)le d(omi)ni” – “bed for os, Sankt Jakob, Herrens apostel”. Hertil svarer St. Jakob: “Orate fideliter iuvabo constanter” – “bed troligt, jeg vil altid hjælpe”.

Ekspert i kalkmalerier, magister Ulla Hastrup, mener, at det er sandsynligt, at det er kirkens præst på det tidspunkt, Niels Jensen, som har bekostet både hvælvinger og kalkmalerier, idet der andet steds i kirken – i et bånd under Sankt Jørgen og dragen – findes en latinsk ind-

skrift, som i sin nuværende opmaling er forkert, men i sin originale tekst lyder: ”...(givet) sammen med hvælvingerne af Hr. Niels Jensen, præst ved denne Sankt Jakobs kirke”. Den bedende munk – som bodspilgrim, med bare fødder – skulle så være præsten Niels Jensen.

Ballerup Kirke er åben for besøgende hver onsdag mellem 15:00 og 17:00.

De besøgende kan få et lidt nærmere kendskab til de enkelte motiver fra en brochure, som ligger frit i våbenhuset. Desuden henvises til følgende:

Nationalmuseets 'Danske Kalkmalerier 1375-1475' <http://www.sognekirke.dk/ballerup/kalkmalerierne>
<http://www.ballerup-sogn.dk/page/535/kalkmalerier>

Jacobsleden – fra Göteborg til Varberg

Alle veje fører til Santiago, men ikke alle er fundet og markeret. Under ledelse af Kaj Jensen, Foreningen Svenska Santiagopilgrimer, prøvegik en gruppe danske pilgrimme 22.-27. maj en helt ny rute. *af Lars Holst*

Ud af storbyen

Efter overnatning i Masthuggskirkens menighedshus, hvor Kaj ventede med herlig hjemmelavet lasagne, begyndte turen. Bagagen ind i ledsagebilen, som Inge-la, Kajs kone, tog sig af. Ren luksus. Og så afsted. Forventningsfulde. - At komme ind og ud af storbyer kan være en trist oplevelse med asfalt, trafik og larm, men her var ruten lagt så snildt, at vi næsten kun gik i natur. Skov, fredede områder og Göteborgs imponerende Botaniske Have med urfjeld, vandfald, blomstrende tulipanbede, eksotiske træer og land art. Vi var nær ved at blive hængende, men forude lokkede jo de lange veje og imponerende udsigter. Så efter formiddagskaffe i den botaniske have ilede vi videre indtil frokost. Hvor vi stoppede på en P-plads. Hov, hvor var maden? Kaj ringede, snart dukkede ledsagebilen op, og med udsigt til en skovkranset sø nød vi en frisklavet salat, ost mv. Vi anede at turen ville blive en oplevelse ud over det sædvanlige. – Nå, videre til overnatning i en spejderhytte i Bildal ved kysten. Grill og aftenvandring i solskin til skærgårdshavnen.

Vejret

En natlig plasken på taget antydede at den næste dag kunne blive våd. Men, som anført i programmet, ville Kaj sørge for pænt vejr hele ugen. Og det gjorde han. Klokken 8, afgang, tørvejr, senere høj sol og så langs kysten via en nedlagt jernbanelinje til Särø. Et yndet feriested, hvor blandt andre også den gamle svenske konge havde sommerresidens. Vi nøjedes med kaffe og fortsatte ad Danskervejen over golfbaner, omgivet af elektriske hegn af hensyn til vildsvinene, og endte i højt solskin i Lerkil. Hvor vi skulle bo i Västkostgården ved en økumenisk kirke. Her var der enkeltværelser. Jamen altså, og mens vi indrettede os og gik i bad, blev der mirakuløst sørget for "Våfflor med vispgrädde". Sprøde og søde. Hvor dejligt kan pilgrimslivet være?

I urskoven

Vandringen var planlagt som en prøvetur. Kaj havde cyklet dele af ruten og fundet andre dele på landkort hentet fra nettet, så ved hjælp af GPS skulle det være muligt at finde frem. Og der er jo mange fine skovstier og veje. Det gik fint, indtil vi kom til et stykke urskov. Ifølge et luftfoto skulle der være en sti, men "borte" havde taget den. Så vi kæmpede os frem, op og ned, over væltede træer, uden om sumpede strøg, gennem tyttebærkrat, opløjet af talrige vildsvin. Og i bestandig tvivl: Kunne vi finde ud af skoven? Skulle vi måske overnatte i det fri? Ville vildsvinene angribe? Og hvad med Ingela og ledsagebilen? Ville vi mon nogensinde blive fundet? Gråden pressede sig næsten på. Men vi trøstede hinanden. Kaj kendte verdenshjørnerne, og vi fandt atter tilbage til civilisationen, i form af en grusvej og et ægte svensk rødmalet hus. En dejlig oplevelse rigere.

Vi kunne bekræfte at danske pilgrimme, de farer ikke vild, og sidst på eftermiddagen nåede vi efter en lang stejl bakke dagens mål, den højtbeliggende Fjärås Kirke og sognegård. Masser af plads, brusebade og et stort herligt børnehave-, lege- og -friluftsområde bag sognegården. Med mange fine blomster. Man kunne se, at der var styr på tingene. Og selv om kirken desværre var lukket, fornemmede vi at vi var meget velkomne. Og efter udrulning og oppustning af diverse liggeunderlag frembragte vi en smuk nattekoncert, ikke ulig den man finder på herbergerne i Spanien. Det var lige ved, at man ikke nænnede at sove.

Bräcka og Kong Frodes grav

Miraklernes tid er ikke forbi. Næste morgen var kirken åben. Vi gik på oplevelse og sandelig om ikke vi fandt ham: På pulpituret var der et gammelt maleri af Sankt Jacob. Vi var på rette vej.

Således opløftede begyndte vi dagens vandring gennem et stort fredet område, Fjärås Bräcka, en ås, skabt i Istiden, med vid udsigt over sletter og blomstrende rapsmarker til Kattegat i det fjerne. Vi blev stille og selv om et moderne Naturum (Naturformidlingscenter) nok kunne have lokket til et besøg, måtte vi videre. Så Kong Frodes grav, en stor bautasten, Gällerstad og Landa kirke, hvor vi spiste frokost og senere oplevede en lille eksklusiv koncert. Ja, naturligvis var det

Kaj og Ingela der spillede, guitar og violin. Stemningsfuldt og hjerteligt. Dagen endte i Vallersvik ved kysten. Her blev den første svenske baptist døbt i 1848 - af en dansk præst. Ulovligt, da frikirker dengang var forbudt i Sverige. I dag er her en økumenisk kirke, en campingplads og et lille feriecenter, hvor vi kunne bo. Vandet var varmt, og hurtigt var de fleste ude at svømme, mens Kaj og Ingela forberedte aftensmaden: Torsk i fad. Og selv om alle var lidt matte, var der energi til et spil klub eller konge, som vi vist kalder det i Danmark.

Mod Varberg

Fra Vallersvik gik turen videre gennem sommerhus- og landbrugsområder. Et par fine landsbykirker fik vi set og til slut kom vi via en nedlagt jernbane langs kysten til Ås Kloster. Klostret, der var et datterkloster af Cistercienserklostret i Sorø, har spillet en væsentlig rolle i denne del af Halland, og det lå strategisk godt ved Klosterfjorden og den vældige å Viskan, der har gjort besejling bekvem. Men som Kaj sagde: "I dag er der intet at se." Alligevel var det en oplevelse at komme til et sted, der engang har været et vigtigt knudepunkt. For middelalderkirken og for pilgrimsfærd. Og planlagte arkæologiske udgravninger vil forhåbentlig afdække spor, så der også bliver noget konkret at se.

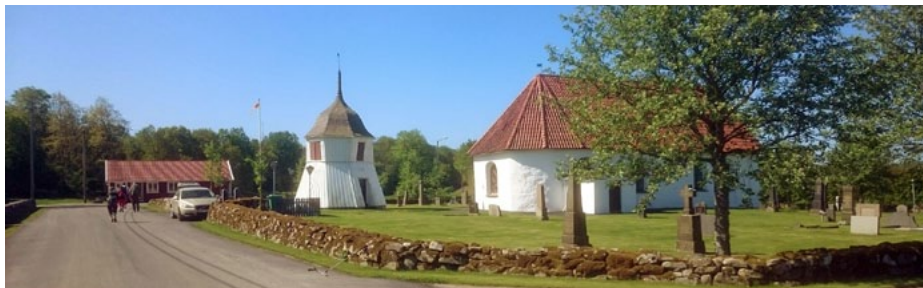
Fra Ås Kloster blev vi kørt til Varberg og indlogeret på vandrerhjemmet, og med afslutningsmiddag og en god nats søvn i rigtige senge tog vi afsked med vores to formidable værter, Kaj og Ingela.

Konklusion

Drømmen er at få etableret en pilgrimsvej, en Jacobsled i Vestsverige, i første omgang fra Gøteborg til Helsingborg/Helsingør, hvor den vil knytte an til den danske pilgrimsvej. Siden fra Gøteborg og nordpå, til Sct. Olavsleden og Nidaros. Det kan blive en flot og spændende vej og et væsentligt bidrag til at binde Europas Santiagoveje sammen. Man må håbe at kommunerne i Halland forstår værdien af en sådan vej, og at de og andre vil engagere sig i det videre arbejde, så vi kan få nord og syd bundet sammen. Erfaringerne fra prøveturen er i hvert fald gode, selv om ruterne selvsagt skal beskrives og finjusteres på enkelte punkter. Dagsetaperne var passende, på omkring 20 km. Overnatningsstederne fungerede godt for os som gruppe, og med Kaj og Ingela som rejseførere var turen en ren fornøjelse.

Man kan derfor kun sige: Tak for turen og held og lykke med det videre arbejde.

PS: Skulle Kaj invitere til flere prøveture er vi flere som meget gerne deltager.

To dage på Hærvejen

af Grethe Dyrby

Tanken om den lille vandring på Hærvejen var opstået på sidste års generalforsamling, flere pilgrimme ønskede en mulighed for mere tid til at tale med andre pilgrimme.

God idé som vi straks tog op i foreningen, og når valget faldt på Jels - Vejen, var det fordi det er let at komme til og fra med offentlige transportmidler.

Vi mødtes lørdag d. 20. maj - en lille flok og vandrede i meget smukke omgivelser og solskin, passerede den gamle Knag Mølle og nød strækningen langs Kongeåen, den er helt unik med sine mange hvide pileurt i vandet.

Overnatning var bestilt på Kongeåens herberg og Michael og dennes kone tilberedte en udsøgt thaimiddag til os. Herligt der manglede ikke noget, og snakken gik livligt. Aftenens solnedgang tilbragte vi ved åen, Michael har bygget et skønt udsigtshus på skrænten ned til Kongeåen.

Næste dag var kort, men der var meget at se på vejen - den nye shelter plads ved Frihedsbroen og ikke mindst Frihedshuset krævede et stop og fortælling. Senere var det gennem Skibelund krat og pause ved Modersmålsstatuen.

I Vejen havde vi en aftale om at deltage i gudstjenesten, og vi nåede det med de lange og hurtige skridt. Vi kunne dog med fornøjelse have brugt meget mere tid. Det vil jeg tænke ind, hvis turen skulle blive gentaget.

Gl. Lejre til Ringsted - Pilgrimsvandring med overnatning

Der er efterhånden mange tilbud om pilgrimsvandringer. Her er lidt om en skøn vandring på det skønne Midtsjælland – og gode råd om det praktiske, som man skal tage højde for, når man selv får lyst til at arrangere en vandring – med og uden overnatning.

af Eli Lykke

Foreningens stigrupper er ved at være færdige med afmærkningerne på Sjælland også, og vi har haft stor glæde af at bruge dem. Det er som regel stigrupperne som står for vandringerne på ruterne, indtil videre har det været éndagsture. På strækningen fra Roskilde til Ringsted har vi arrangeret flere ture, både sommer og vinter. Området er et af de smukkeste i Danmark, pilgrimsruten går igennem Nationalparken "Skjoldungernes land", Sagnlandet i Lejre og sydpå igennem skovene ved Skjoldenæsholm, herfra videre forbi Haraldsted by og sø til Ringsted. Så langt så godt, der venter os stadigvæk noget arbejde med ruten idet området er meget dårligt betjent med offentlig trafik ligesom det er svært at finde overnatning og indkøbsmuligheder på den 46 km lange rute.

I det tidlige forår fik vi ideen til at arrangere en to-dages tur med overnatning så vi kunne prøve at gå hele ruten på én gang. Ib havde opdaget en campingplads som lå i skoven ved Ortved, den havde hytter og en meget smuk beliggenhed, det måtte vi undersøge, af sted til Skovly camping, i snevejr. Skovly lå et stykke fra vores afmærkede pilgrimsrute, men var perfekt til vores formål.

Vi skulle nu finde ud af om der var mulighed for at forlade vores afmærkede rute og komme dertil uden at skulle gå for meget på landevej og vi skulle finde vej fra Campingpladsen og tilbage til vores rute. Begge dele lykkedes. Vi fandt vej igennem skov, forbi Hvidsø ved Jystrup og så ad kun 2 km landevej til Skovly, det passede fint. At få vejen fra Skovly Cam-

ping frem til vores oprindelige rute igen lykkedes også, ud igennem Campingpladsens skov til Roskildevej, 2 km på landevej, og ned til starten af den nye Oplevelsessti. Her fangede vi vores afmærkning, og var tilbage på ruten. Vi kunne se at turen ville blive ca. 5 km længere end den oprindelige, men det løste vi ved at starte i Gl. Lejre i stedet for i Roskilde.

Vi blev rigtig glade for den nyopdagede rute, ikke kun på grund af den fine overnatningsmulighed, også på grund af at Oplevelsesstien ved Haraldsted sø, som Ringsted kommune lige har indviet, er fantastisk, den går helt til Ringsted (og et stykke videre), og den er afmærket hele vejen. Den er virkelig en oplevelse, svaner på rede i sivene, masser af fugle og stilhed, vand, badebroer, sheltere, bænke m.m. - den er næsten 8 km. Vi taler om at udvide vores Pilgrimsrute med en alternativ sløjfe.

Når man får lyst til at arrangere en pilgrimsvandring, så har man som regel også en idé med den, en pilgrimsvandring må gerne have et indhold ud over selve vandringen. Vi har altid annonceret med at vores vandring vil foregå i et moderat tempo, vi skal have ro på og tid til pauser. På denne vandring tog vi de 7 pilgrimsord med, de lægger jo op til at man giver sig tid til at tale sammen, også med dem man ikke kender i forvejen, og til at man holder et tempo som alle føler er godt. Der skal ikke være nogen som forsvinder langt ud foran, og heller ikke nogen som sakter bagud, sådan synes vi det skal det være. Vi blev en meget fin velfungerende gruppe, godt humør og stor hjælpsomhed undervejs og fremme (og da Ib næsten gled i Bøllesø). Fremme varede det ikke længe før borde og bænke fyldtes med mennesker og mad, solen stod lavt, den varmede. Vi kom halvsent i køjerne, men alle var klar og havde gode ben næste morgen.

Praktiske erfaringer

Da vi kunne se at ruteomlægningen så ud til at fungere, blev hytterne booket, vi følte os sikre på at vi nok skulle få turen "solgt", vi havde hytterne på hånden indtil 1. April, derefter hæftede vi for dem. Vi annoncerede turen i foreningens regi først, derefter alle de steder vi plejer at reklamere, Facebook, Kultunaut.dk m.m.. Der kom ret hurtigt 26 endelige og "måske" tilmeldinger. Turen kunne gøres for 350 kr. med overnatning, aftensmad, morgenmad, madpakke søndag og 2 gange kaffe/kage undervejs turen. Maden er et kapitel for sig, den producerede vi hjemme, frøs ned og kørte til Skovly aftenen før. Skovly har en fin lille butik hvor vi bestilte morgenbrød, men de sælger ikke mad.

Foreningen

Et Exelark til tilmeldinger og betalingsoplysninger blev oprettet. Tilmeldingerne kom på både, Facebook, mail, telefon, i beskeder, personligt og via Messenger, det blev svært at håndtere, så vi meldte ud at alle tilmeldinger skulle ske via Elis mail og at vi gerne ville have telefonnummer til evt. brug under turen. På Facebook kom en masse praktiske spørgsmål som blev besvaret løbende, det fungerede fint.

Betalingsfristen nærmede sig, kun 8 havde betalt – hvad nu? Vi kontaktede Skovly Camping og fik 14 dages frist mere. Gruppen blev på 16, hvoraf to kun skulle være med første dag. Det er vigtigt at så mange oplysninger som muligt bliver meldt ud når turen annonceres. Nu ved vi også at næste gang skal vi have betaling samtidig med tilmeldingen, det vil lette vores arbejde meget.

Vi bar selv vores bagage, turen var jo også lidt en øvelse i begrænsningskunst. Alle havde madpakke med til frokost første dag, og alle havde et krus med (til kaffen undervejs). Vi tror at en tredjedel af deltagerne var medlemmer, vi spurgte ikke, ingen fra bestyrelsen deltog. Kun tre af deltagerne var mænd.

Alt i alt en fantastisk dejlig weekend, ca. 43 km blev det til, herligt forårsvejr 8.-9. maj med nyudsprungne bøgetræer og dejlig temperatur. Tak til deltagerne for jeres hjælp og gode humør, tak til Skovly camping for fin service og hjælp. Tak til Annelise som kom helt til Hvidsø fra Ølstykke med kaffe og hjemmebak.

Vi har planer om at gentage turen omkring september, måske med fortsættelse sydpå, hold øje med foreningens hjemmeside, Facebook og Kultunaut.dk.

Spanskundervisning i Astorga

Medlemmer, som kunne tænke sig at arbejde som hospitalera/o på herberget Siervas de Maria har mulighed for at modtage undervisning i spansk på alle niveauer.

af Niels Henrik Lieberkind

Det samarbejde, Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har med herberget Siervas de Maria i Astorga, har bl.a. foranlediget, at en hel del medlemmer har arbejdet på herberget som frivillig i kortere eller længere tid. Pilgrimmen nr. 25 og 28 bringer nogle levende og dækkende beskrivelser af tilværelsen som hospitalera/a skrevet af henholdsvis Benny Holm Jensen og Karin Cardel. I deres artikler nævner de, at en lokal medarbejder i herberget kunne give gratis spanskundervisning i fritimerne. Han er der ikke mere. Til gengæld har herberget indgået en aftale med en professionel sprog lærer, María González García, som på meget favorable vilkår tilpasser både sin undervisning og tidspunkterne efter, hvornår den enkelte

har fritimer fra herberget. Prisen er naturligvis afhængig af, om der er flere deltagere, eller man har enetimer.

Undervisningen sker dels i Marias undervisningslokale, fem minutter fra herberget, eller på de lokale museer, i forretninger og på cafeer, så man kommer 'hele vejen rundt'. Det er både lærerigt og hyggeligt. Undervisningen tilrettelægger Maria således, at det er spansk fra første time – også hvis man er begynder – og der er altid muligheden for en forklaring på engelsk, men kort – og så tilbage til spansk.

Jeg fik et godt udbytte af undervisningen og anbefaler meget gerne Maria til kommende hospitaleros.

Årsmøde m. generalforsamling 2017

Lørdag 28. oktober i Middelfart

Sted: Fænø-Sund konferencecenter, Oddevejen 8, 5500 Middelfart

Program

- 09:10 Bus fra Middelfart jernbanestation*)
- 09:15 Check-in, morgenkaffe/te og rundstykke
- 10:00 Velkomst v. Vibeke Mørdrup derefter starter Generalforsamling (se dagsorden på næste side)
- 11:45 Orientering om dagligdagen på "vores" herberg i Astorga ved venner fra herberget.
- 12:00 Frokost m. én øl/vand
- 13:15 Travetur via Hindsgavl slot og slotsbanke
- 14:30 Kaffepause m. musikindslag
- 15:00 Vandringer i Sydfrankrig ved Gitta Bechshøft og James Heimann
Vintertur på Caminoen ved Bøje Pedersen
- 16:00 Test-smagning af spanske vine v. Carsten Mægaard
- 17:00 Musikindslag efterfulgt af vinder af fotokonkurrencen v. Erik Staffeldt
- 17:30 Opsamling, afslutning, sandwich m. én øl/vand
- 18:15 Busafgang til Middelfart banegård.

*) Tog IC125 afg. København 07:00, ankomst Middelfart 09:00 (udgang TH til busholdplads)
IC 120 afg. Aalborg 06:03, Aarhus 07:42, Esbjerg 07:39, ank. Middelfart 08:55
Tog aften fra Middelfart: 18:56 mod København og 19:01 mod Jylland.

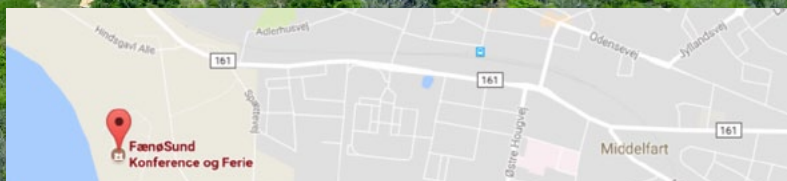
Deltagelse i selve generalforsamlingen er naturligvis gratis.

Deltagelse i årsmødet, med formiddagskaffe, frokost, eftermiddagskaffe og sandwich samt én øl eller vand til måltiderne, koster kr. 200,-

Som betales ved tilmeldingen til Årsmødet via foreningens (nye) hjemmeside:
www.santiagopilgrimme.dk Brug den specielle tilmeldingsformular!

Generalforsamling

1. Valg af dirigent, referent, stemmetællere
2. Bestyrelsens beretning
3. Revideret regnskab til godkendelse
4. Budget for det kommende år, inkl. kontingent fastsættelse
5. Indkomne forslag
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer
-på valg er Tone Kirkeby, Grethe Dyrby, Leon Johansen
(sidstnævnte ønsker ikke genvalg).
7. Valg af suppleanter: Carsten Maegaard, Erik Staffeldt, Henrik Rønne
8. Valg af revisor og revisorsuppleant
9. Eventuelt.

**Tilmelding senest
mandag den 16. oktober**

Godt udstyr til din næste pilgrimstur

PATAGONIA
Torrentshell
Jacket
Vægt: 345 g.
PRIS 999,-

OSPREY
Exos 48
Mest solgte model.
Vægt: 1100 g.
PRIS 1.499,-

GABEL
Carbon Lite sæt
Vægt: 186 g.
pr. stav.
SAETPRIS 799,-

MEINDL
Ohio 2 støvle
Letvægtsstøvle
i fuld læder.
PRIS 1.599,-

GULLFOSS
Down Summer
Lækker dun-
sovepose. 480 g.
PRIS 999,-

LIFESYSTEMS
Bed Bug Sheet
Imprægneret lagen
mod småkryb. 100 g.
PRIS 129,-

Pilgrimsvejen
til Santiago de
Compostela
PRIS 259,-

Langs kysten
til Santiago de
Compostela
PRIS 239,-

Paulo Coelho:
Pilgrimsrejsen
PRIS 129,-

Scan QR koden
og kom direkte til
vores pakkeliste.

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFORENINGEN FÅR DU 15% i RABAT.

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik. Rabatten gælder ikke på i forvejen nedsatte varer og elektronisk udstyr.

BJERGKÆDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk